

ЕРНЕСТ ХЕМИНГВЕЈ

СТАРШИ
И МОРЕ

ЕРНЕСТ ХЕМИНГВЕЈ

*

СТАРАЦ И МОРЕ

Био је то старац што је сам самцит, у малом чуну, рибарио у Голфској струји а да, ето, за осамдесет и четири дана, није уловио ни једну једину рибу. Првих четрдесет дана уз њега се налазио неки дечак. Али, после четрдесет јалових дана, родитељи су рекли своме сину да је старац сада свакако заувек салао, што је означавало несрећу у најтежем виду, и дечак је на њихово тражење прешао на други чамац који је у току прве три недеље уловио богат плен. Дечаку је било жао кад би видео старца како се сваког дана враћа својим малим чамцем празних руку. И он је силазио свакодневно да му помогне, да изнесе ужад намотану у клупчад и куке за рибе или харпуне, као и једро омотано око јарбола. Једро беше закрпљено џаковима од брашна, и савијено у балу, па је изгледало као застава после бескрајних пораза.

Старац је био танак и сув, с дубоким браздама на потиљку. На јагодицама је имао загасите мрље кожног тумора који изазива одсјај сунца са површине тропског мора. Мрље су му покривале добар део лица а на рукама су му се откривали дубоко урезани ожиљци од непрекидног извлачења конопаца са тешким рибама. Али, ниједан од оних ожиљака не бесе свеж. Они су били исто толико стари као и ерозије у каквој пустињи без риба. На њему је све, осим очију, изгледало старо, а очи су му биле боје мора и сијале ведро и непобедиво.

"Сантјаго", рече му дечак кад су се успели уз обалу уз коју је пристао чамац. "Сад могу да ти се вратим. Пуно смо зарадили."

Старац је научио дечка риболову, и дечак га је волео.

"Не", рече старац. "Ти си сад на чамцу који доноси срећу. Па, остани на њему."

"Али сећаш ли се оних осамдесет седам дана када ниси уловио ниједну рибу, па смо затим свакодневно читаве три недеље ловили велике рибе?"

"Сећам се", рече старац. "Знам да ме ниси напустио иако те је нагризала сумња."

"Тата је то безусловно желео, а ја сам још млад те га морам слушати."

"Знам", рече старац. "То је сасвим природно."

"Он нема много вере."

"Нема", рече старац. "Али ми је имамо, је ли?"

"Да", рече дечак. "Да ли те смем позвати на чашу пива на Тераси, а затим да однесемо прибор кући?"

"Зашто да не?" рече старац. "Међу рибарима..."

Седели су на Тераси и многи рибари су пецкали старца, али он се није љутио. Неколико старијих рибара посматрали су га и били тужни. Али, они то нису показивали и говорили су пристојно о морским струјама и дубинама, и о стално лепом времену, и о томе шта су све видели. Рибари, који су тога дана имали добар лов, већ су се вратили с мора, драли своје туњеве и пребацивали их, у целој дужини преко две даске на чијим су крајевима по два човека посртала под теретом, у рибљи магацин где су чекали на кола-ледењачу која је требало да их превезе на пијацу у Хавани. Они, који су уловили ајкулу, односили би је у фабрику на супротној страни залива, где јој се вади јетра, одстрањују пераја, и кожа гули, а месо се черечи и усољава.

Кад се источни ветар смири, шири се пристаништем мирис из фабрике за прераду ајкулиног меса. Али, данас се он једва осећао, јер је ветар дувао према северу а затим се умирио, и на Териси је било пријатно и сунчано.

"Сантјаго", рече дечак.

"Да", изустил старац. Држао је чашу у руци и размишљао о давно прохујалим годинама.

"Хоћеш ли да ти за сутра набавим сардине?"

"Не. Иди играј безбол. Још сам у стању да веслам сам, а Роџељо ће избацити мрежу."

"Радо бих ишао. Ако не смем да рибарим с тобом, онда да ти се барем у било чему нађем при руци."

"Па, ето, платио си ми пиво", рече старац. "Већ си човек."

"Колико сам имао година када си ме повео на море?"

"Пет, и скоро да ниси погинуо када сам се нагнуо, прерано, да извучем рибу, а она замало да размрска чамац. Сећаш ли се тога?"

"Како да не! Реп јој је ударао тамо-амо. Сећам се како се клупа сломила и како је јечала мотка. Сећам се како си ме бацио на прамац где су лежала савијена мокра ужад и како се

цео чамац тресао и оног треска када си насрнуо маљем на њу, а у ушима ми је звонило баш као кад се стабло обара у гори, а сећам се и слатког мириса крви свуда око себе."

"Сећаш ли се заиста или сам ти ја причао о томе?"

"Сећам се свега од првог дана кад смо заједнички испловили."

Старац га погледа својим од сунца потамнелим и искреним очима.

"Да си мој син повео бих те собом, па како буде", рече он. "Али, ти си син свога оца и своје мајке, а налазиш се у чамцу који доноси срећу."

"Смем ли да се побринем за сардине? Знам и где ћу набавити четири мамца."

"Имам их још од раног јутра. Усолио сам их и ставио у сандуче."

"Дај да ти донесем четири нова."

"Једног", рече старац. Наду и сигурност није никада сасвим губио. Али, сада, и нада и сигурност се надимаху у њему као да их је ветар узвитлао.

"Два", рече дечак.

"Два", старац пристаде. "Ниси их украо?"

"Не презам од тога", рече младић. "Али ове сам купио."

"Хвала", рече старац. Био је сувише простодушан да би се упитао откад је постао тако скрушен и покоран. Али, знао је да је такав постао и био је свестан да то није било понижавајуће и да у томе нема губитка правог поноса.

"Сутрашњи дан биће плодан у овој струји", рече он.

"Где ћеш ловити?" запита дечко.

"Далеко на пучини, а када ветар промени правац, вратићу се натраг. Испловићу још пре но што сване."

"Покушаћу да и онога мога приволим да лови далеко на пучини", рече младић. "Па ако наиђеш на какву велику рибу, тада ћемо моћи да ти притекнемо у помоћ."

"Он не рибари радо далеко на пучини."

"Не", рече дечак. "Али ја ћу се направити као да сам угледао нешто што он не може видети, рецимо неку рибу грабљивицу и тада ће се он дати у потеру за делфинима."

"Зар му је вид тако слаб?"

"Скоро је слеп."

"Чудновато", рече старац, "није ишао никада у лов на корњаче. У том лову се обично изгубе очи."

"Али, и ти си ишао годинама у лов на корњаче крај Москитове обале, а очи су ти ипак добре."

"Ја сам необичан старац."

"Само, да ли си сада заиста довољно снажан да изађеш на крај са великом рибом?"

"Мислим да јесам. А поред тога, знам ти ја и пуно мајсторија којима човек све савлада."

"Хајде да прибор однесемо кући", рече дечак, "па да узмем мрежу и да пођем у лов на сардине."

Узели су алат из чамца. Старац је носио јарбол на леђима, а дечак дрвени сандук са мрким, савијеним, чврсто испреплетаним конопцима, куком и харпуном са ручицама. Сандуци са мамцима су лежали под крмом чамца, поред маља који је служио да се дотуку велике рибе. Нико ништа не би украо старцу, али је ипак било боље да се једро и тешки конопци пренесу кући, јер роса није добра за њих, а и поред тога што је био сасвим сигуран да га нико од мештана неће покрасти, старац је сматрао да људе излаже непотребном искушењу ако остави куку и харпун у чамцу.

Пошли су заједнички уз улицу која води до старчеве колибе и ушли кроз врата која су била отворена. Старац наслони јарбол са обавијеним једрима о зид, а и младић ту спусти сандук и остали алат. Јарбол беше скоро исто толико дуг колико и ова једина просторија колибе. Колиба је била саграђена од жилаве коре пупољка краљевских палми, зване "гуано", и у њој се налазио кревет, сто, столице као и огњиште на земљаном поду где се могло кувати на дрвеном угљу. На мрком зиду од пресованог, испреплетеног лишћа жилавог гуана висила је слика светог Исусовог срца у боји као и слика Госпе од Кобре. Ове реликвије су припадале његовој жени. Раније је висила на зиду и фотографија његове жене у боји, али ју је скинуо, јер се под погледом са слике осећао сувише усамљен, и сада је слика

његове жене била на полици у углу под његовом чистом кошуљом.

"Шта имаш за јело?" упита младић.

"Лонац жутог пиринча са рибом. Хоћеш ли пробати?"

"Не, јешћу код куће. Да наложим ватру?"

"Немој, наложићу ја касније. А могу појести хладан пиринач."

"Да узмем мрежу?"

"Наравно."

Мреже нигде није било, и младић се сети часа када су му је продали. Али, ова комедија се одигравала сваког дана. Није постојао никакав лонац жутог пиринча са рибом, а дечко је и за то знао.

"Осамдесет пет је срећан број", рече старац. "Како би ти се допало кад бих донео рибу, тешку хиљаду фунти?"

"Узећу мрежу и отићи по сардине. Седи ти ту на сунцу поред ватре. Хоћеш ли?"

"Да. Имам јучерашње новине и читаћу вести о безболу."

Дечак није знао да ли су и јучерашње новине његова измишљотина. Али старац их извади испод кревета.

"Перино ми их је дао у 'бодега' ", објасни он.

"Вратићу се чим ухватим сардине. Ставићу на лед и своје и твоје а ујутру ћемо их поделити. А када се вратим, причаћеш ми нешто о безболу."

"Јенки не могу изгубити."

"Али, плашим се Индијанаца из Кливленда."

"Само се поуздај у Јенкије, младићу мој. Сети се Великог Димаца."

"Плашим се оба тима, Тигрова из Детројта као и Индијанаца из Кливленда."

"Чувај се, јер ћеш се иначе плашити и Црвених из Чинчинатија као и Вајт Сокса из Чикага."

"Проучи то добро и испричај ми све када се вратим."

"Шта мислиш, како би било да купимо лоз који се завршава са осамдесет пет. Сутра је осамдесет пети дан."

"Можемо", рече дечак. "Али шта мислиш о осамдесет седам? — због твог великог рекорда."

"А, то се не догађа два пута. Него, шта мислиш да ли би могао купити један са бројем осамдесет пет."

"Могу да погледам."

"Лоз, мој брајко. За њега ти треба два и по долара. Ко би нам позајмио?"

"Лако је за то. Два и по долара могу добити увек на зајам."

"Па и ја мислим да би их можда могао добити. Него, ја покушавам да се не задужујем. Прво се задужиш. А после си обрао бостан."

"Утопли се, стари", рече дечак. "Не заборави да је ово септембар."

"То је месец великих риба", рече старац. "У мају свако може бити рибар."

"Сада идем по сардине", рече дечак.

Када се дечак вратио старац је спавао на столици, а сунце беше већ зашло. Дечак узме са кревета старо војничко ћебе и преко наслона столице огрну њиме старчева широка плећа. Била су то необично лепа плећа, још увек пуна снаге упркос старости, и врат је био још снажан, и боре беху невидљиве кад је старац спавао а глава му падала на груди. Његова кошуља је била толико пута крпљена да је личила на једра, а закрпе беху од сунца избледеле. Старчева глава је изгледала врло стара, а како су му капци били пали на очи, човек би посумњао да нема и трунке живота у његовом лицу. Новине су му лежале на колону, а тежина његове руке држала их је чврсто на вечерњем поветарцу. Био је босоног.

Дечак га је ту оставио, а када се вратио, старац је још увек спавао.

"Пробуди се, стари", рече дечак, и стави своје руке на старчево колено.

Старац подиже капке и за часак је изгледало као да се враћа из далеких крајева. Затим се насмешио.

"Но, шта си то донео?" заусти.

"Вечеру", рече дечак. "Вечераћемо."

"Нисам, знаш, ни гладан."

"Хајде, само једи. Не можеш рибарити ако не једеш."

"Већ сам јео", рече старац па устаде, узне новине и пресави их. Затим поче да пресавија ћебе.

"Ама огрни се тим ћебетом", рече дечак. "Док сам ја жив, нећеш ми, вала, ловити рибу а да претходно што не поједеш."

"Онда, живео ми дуго, а води рачуна и о себи", рече старац. "Добро, шта има за јело?"

"Црни пасуљ, пиринач, печене банане и кувано поврће."

Дечко је све то донео са Терасе у једној двострукој порцији. Два прибора за јело, — ножеви, виљушке и кашике — налазили су му се у џепу и сваки од њих био је омотан папирном сервијетом.

"Одакле ти то?"

"Од Мартина. Његови су."

"Морам му се захвалити."

"Већ сам му изразио захвалност", рече. "Није потребно да му захваљујеш."

"Даћу му месо са трбуха неке велике рибе", рече старац. "Да ли је то чинио за нас више него једанпут?"

"Да, чини ми се."

"Онда му морам дати нешто вредније од меса са трбуха. То је велика пажња са његове стране."

"Послао је и пиво."

"Пиво из конзерви ми је најдраже."

"Да, знам. Али, ово је из боце. Хетијево пиво, и морам му вратити боцу."

"Врло си љубазан", рече старац. "Да једемо?"

"Већ сам те позвао", рече му дечак срдечно. "Не бих хтео отворати кутију док не седнеш за сто."

"Спреман сам", рече старац. Требало би још само да се умијем."

Где да се умије? размишљао је дечко. Сеоска чесма се налазила још две попречне улице ниже. Морам му донети воде, мислио је дечак, и сапун, и убрус. Зашто сам тако небрижљив? Треба да му набавим још једну кошуљу и један капут за зиму и било какве ципеле и још једно ћебе.

"Јело ти је изврсно", рече старац.

"Причај ми о безболу", замоли га дечак.

"У америчкој лиги Јенки су као што рекох", поче старац сав озарен.

"Данас су изгубили", рече му дечак.

"То је ситница. Велики Димаџо је опет онај стари."

"Али у тиму сада играју други."

"Наравно. Али он их све превазилази. У другој лиги, у мечу између Бруклина и Филадельфије, навијам за Бруклин. И, тада, мислим увек на Дик Сислера и његове дуге ударце преко старог игралишта."

"Били су јединствени. Тукао је најдуже лопте које сам икада видео."

"Сећаш ли се кад је долазио на Терасу? Хтео сам га повести у риболов, али сам се сувише устручавао да му то предложим. Тада сам замолио тебе да га ти позовеш, али ни ти ниси имао смелости."

"Знам. Била је то велика грешка. Можда би пристао. И тога бисмо се сећали целог живота."

"Повео бих радо у риболов великог Димаџа", рече старац. "Кажу да је његов отац био рибар. Можда је био сиромашан као и ми и можда би нас разумео."

"Отац великог Сислера није био никада сиромашан, већ је и он, отац, играо у мојим годинама, у великим лигама."

"У твојим годинама путовао сам на неком једрењаку у Африку и увече сам гледао лавове на обали."

"Познато ми је, већ си ми причао о томе."

"Да говоримо о Африци или о безболу?"

"Радије о безболу. Причај ми о великом Јон Мек Гроу." Изговорио је Ј место Џ.

"И тај је имао каткад обичај да долази на Терасу. Али, био је неотесан и груб, и несносан кад би попио коју више. У глави су му се стално вртели поред безбола и коњи. У сваком случају носио је увек у џепу листу са именима коња и често их је помињао на телефону."

"Беше то велики менеџер", рече дечак. "Мој отац га сматра највећим."

"Зато, што је овде боравио најчешће", рече старац. "Да је Дерочер продужио да и даље сваке године долази овамо, твој

отац би га сматрао за највећег."

"Па ко је заправо највећи менаџер? Лик или Мајк Гонзалес?"

"Мислим да су једнаки."

"А најбољи рибар си ти."

"Не, познајем друге боље."

"Љуе ва", рече дечак. "Има много добрих, рибара а неких и сасвим великих. Али, ниједног као што си ти."

"Хвала. То ме чини поносним и срећним. Надам се да нећу наићи на баш тако велику рибу па да све наше пређашње причање испадне лаж."

"Такве рибе нема, само ако си још увек јак као што тврдиш."

"Можда више и нисам тако јак као што ми се чини", рече старац. "Али ја знам разне мајсторије а поред тога сам још вичан и упоран."

"Сада треба да легнеш да би ујутру био свеж. Ја ћу вратити ствари на Терасу."

"Онда, лаку ноћ. Доћи ћу ујутру по тебе."

"Ти си мој будилник", рече дечак.

"Старост је мој будилник", рече старац. "Зашто се стари људи буде тако рано? Да ли зато да продуже свој дан?"

"Не знам", рече дечко. "Знам само да младићи као што сам ја спавају чврсто и дуго."

"Сећам се тога", рече старац. "Пробудићу те на време."

"Не волим да ме онај мој буди. Чини ми се онда као да сам тада далеко испод њега."

"Знам."

"Спавај добро, стари."

Дечак изађе. Док су јели, светлост није горела на столу, и старац свуче панталоне и у помрчини приђе кревету. Он сави панталоне и од њих направи јастук. Затим се уви ћебетом и леже преко старих новина које су покривале федере кревета.

Заспао је за тили час и сањао о Африци, када је био још млад, и о дугим златножутим обалама, као и о белим обалама које беху тако светле да их је болно било гледати, и о високим гребенима и великим тамним брдима. Сада је већ сваке ноћи живео на тој обали и у својим сновима слушао је хујање мора и гледао како чамци урођеника плове по њему. Док је спавао

осећао је мирис катрана и кучине са палубе, и удисао мирис Африке који је јутром доносио ветар с копна.

Будио се обично када би осетио ветар са копна и онда се облачио и одлазио да пробуди дечака. Али те ноћи ветар са копна је дунуо сувише рано, и он је у сну знао да је сувише рано, и зато настави са својим сновима и виде како се бели врхови острва уздижу из мора, а затим је сањао о разним лукама и пловидбама по Канарским острвима.

Више није сањао о бурама, ни женама, ни великим догађајима, ни грдним рибама, ни бојевима, ни о такмичењима ко ће бити јачи, ни о својој жени. Сада је сањао само о насељима, о пределима и лавовима на обали. Они су се играли као младе мачке на сунцу, и он их је волео као што је волео и дечака. Никада није сањао дечака. Једноставно би се пробудио, погледао кроз отворена врата према месецу, развио панталоне и навукао их. Помокрио би се напољу испред колибе и онда би стао да се пење уз друм да пробуди дечка. Дрхтао је од јутарње хладноће. Али је знао да ће се од дрхтања и ходања угрејати и да ће ускоро завеслати.

Врата куће у којој је дечак становао не беху закључана, и он их отвори и уђе тихо, босих ногу. Дечак је спавао у првој соби на неком лежају и старац га је лепо могао видети при месечини која је све више бледела. Пажљиво је узео његову ногу и држао је све дотле док се дечак није пробудио, окренуо се и погледао га. Старац му климну главом, и дечак узме панталоне са столице крај кревета и обуче их, седећи на кревету.

Старац изађе кроз врата а дечак пође за њим. Био је сањив и старац га загрли и рече: "Жао ми је."

"Љуе ва", на то ће дечак. "Такав је наш живот."

Спуштали су се низ обронак све до старчеве колибе и за све време, док су ишли низ улицу, пролазили су босоноги људи носећи јарболе својих чамаца.

Када су доспели до старчеве колибе, дечак узме клупчад конопца и харпун и удице, а старац је носио на леђима јарбол са омотаним једрима. "Да ли би пио кафу?" упита дечак.

"Оставићемо ствари у чамац и затим ћемо је попити."

Кафу су пили из неке кутије кондензованог млека у крчми где су рибари јутром навраћали.

"Како си спавао?" запита дечак. Сада је чило корачао, мада му је још било тешко да се сасвим расани.

"Врло добро, Манолине", рече старац. "Данас сам тако сигуран у себе."

"И ја сам", одговори дечак. "Сада треба да донесем твоје и своје сардине, па и твој свези мамац. Онај мој носи сам наш прибор. Он не жели да му га било ко носи."

"Ја сам другачији", рече старац. "Дозволио сам ти да носиш ствари кад си имао пет година."

"Да, знам", рече дечак. "Враћам се одмах. Попиј још једну кафу. Овде уживамо кредит."

Он оде босоног преко коралног стења до лединице где су чувани мамци.

Старац је пио кафу полако. То је било све што ће окусити целог тог дана и био је свестан да је мора попити. Одавно већ није марио за јело и никада није ништа носио са собом. Имао је боцу воде у прамцу малог чамца, и то бесе све што му је требало за цео дан.

Младић се вратио са сардинама и са оба мамца замотана у новине и они пођоше низ стазу према чамцу; осећали су шљунак под ногама, а онда подигоше чамац и отиснуше га у воду.

"Срећно стари."

"Срећно", рече старац.

Он намести весла обложена конопцем у карике, одупре се и поче да се извлачи кроз помрчину из луке. И други чамци су се отискивали на море, и сада су се чула њихова весла како пљускају по води мада их он сада, када се месец налазио иза брежуљка, није могао видети.

Кадикад би неко проговорио у чамцу. Али, најчешће је на њима владао мук и чуло се само ударање весала. Када су изашли из луке, сваки се упућивао према оном месту где се надао да ће наћи рибу. Старцу је било јасно да је требало ићи далеко на пучину, и он је остављао мирис копна за собом и веслао је у чистом, јутарњем даху мора. Видео је светлуцање морске траве у води кад је веслао преко оног дела мора који су

рибари назвали дубоким понором јер је ту настајала нагла дубина од седам стотина аршина. Овде су се налазиле све могуће рибе, јер се ударањем струје о стрме зидове морског дна стварао вртлог. Ту су се окупљале огромне количине сардела и ситне рибе, неки пут на најдубљим местима, и јато мастиљавих риба и ове су се ноћу пеле до саме површине где су се све рибе-путнице храниле њима.

У помрчини је старац осећао како се приближује јутро и, док је веслао, распознавао је трептави звук летећих риба које су излазиле из воде и сиктање које је долазило од њихових укочених крила док су летеле поред њега. Нарочито је волео летеће рибе; оне су биле његови најбољи пријатељи на океану. Било му је жао птица, нарочито малих, нежних морских ластва, које су непрестано летеле и тражиле а скоро никада ништа нису налазиле, и он је мислио да је птичји живот тежи од нашега изузев птица грабљивица. Зашто се рађају тако нежне и fine птице, као оне морске ласте, када је море у стању да буде тако грозно. Оно је доброћудно и чаробно лепо. Али оно може бити тако страшно и то изненада, и те птице, које су летеле и лепршале и ловиле, са оним њиховим сетним гласовима, сувише су крхке за море.

Мислио је о мору као о ла мар, како га људи зову на шпанском, кад га воле. Каткад, они што га јако воле, говоре рђаво о њему, али се ипак увек изражавају о њему као о жени. Неки опет од млађих рибара, који су располагали моторним чамцима купљеним онда када је ајкулина јетра доносила велики приход, говорили су о њему ел мар, дакле у мушком роду. Говорили су о њему као такмацу или каквој тврђави, па чак и као о непријатељу. Али, старац је увек мислио о њему у женском роду, као о нечему што може да ускрати или пружи велику милост, и када је било дивље и рђаво, оно ипак није било криво. Месец утиче на њега као на жену, ето, тако је он мислио.

Веслао је сада равномерно, и то за њега није представљало никакав напор, јер се држао свога темпа а површина океана је била равна, изузев појединих вртлога у струји. Трећину свога рада препустио је струји а када поче да свиће, он виде да се налази даље него што је веровао да ће се у то доба налазити.

"Читаву сам недељу претраживао дубине овог понора и нисам ништа урадио, размишљао је он. Данас ћу радити на отвореном мору, размишљао је он, где се налазе јато бонита и албакора а можда ће се међу њима наћи и каква велика риба."

Пре него што је сасвим свануло, поставио је мамце и препустио се струји. Један мамац се налазио на дубини од 40 аршина, други на 75 а трећи и четврти дубоко доле у плавом мору, у дубини од 100 до 125 аршина. Сви су мамци висили главом окренути надоле; врх удице био је забоден чврсто у рибумамца а цео остали слободан део, лук и дршка, беху покривени сардинама. Свака сардина је била прободена кроз очи тако да су оне чиниле полувенац око челика који је кроз њих пролазио. Није било места на удици које својим добрим укусом и пријатним мирисом не би привукло какву велику рибу.

Дечак му је дао два ситна свеза туња или албакоре који су висили на најдоњим конопцима као оловни тегови, а на другим је имао велику, плаву скушу као и једну сарделу коју је једном већ употребио. Али, оне су се налазиле још увек у добром стању и биле су окружене укусним сардинама које су их чиниле још мириснијим и примамљивијим. Сваки конопац, дебео као каква већа оловка, бесе везан за свези, сочни штап, који је при најмањем тразију или додиру мамца морао задрхтати, а сваки канап је имао још по два клупчета од 40 аршина која су могла бити привезана за друге резервне смотуљке, тако да је у случају потребе риба могла да одвије и преко три стотине метара конопца.

Сада је старац посматрао положај три штапа и веслао пажљиво да би одржавао конопце у одређеним дужинама. Било је сасвим светио и сунце тек што није грануло.

Бледо сунце се појави из мора, и старац је видео друге чамце расуте по струји доста близу обале. Затим сунце сину сјајније и треперење се осу изнад воде, и онда, када се потпуно дигло, бљескало је на глаткој пучини, тако да га очи заболеше, а он је веслао не гледајући га. Он је гледао у воду и посматрао је конопце који су се спуштали право у тамно море. Држао их је усправније него ико други, тако да се у сваком слоју мрачних дубина струје налазио по један мамац за сваку врсту рибе која

би пливала ту у близини. Међутим, удице других рибара носила је струја и дешавало се да су оне биле у дубини од сто аршина док су рибари мислили да се налазе на шездесет аршина.

Али, мислио је, држим их баш како треба. Само, више немам среће. Ко зна? Можда данас? Сваки дан је нов дан. Добро је кад човек има срећу. Тачност ми је ипак дража. И онда, када срећа дође, спреман си.

Сунце се пело небом већ пуна два сата и очи га више нису болеле кад је гледао према истоку. На видику су била још свега три чамца, и чинило се да су врло мали и сасвим близу копна.

Целога живота јутарње сунце ми је пекло очи. Па ипак, оне су још добре. Свечери могу слободно гледати право у њега, очи ми не засени. А оно је свечери јаче. Али, јутром ми задаје бол.

Тог тренутка спазио је птицу — фрегату, дугих црних крила како кружи на хоризонту испред њега. Брзо је падала: обрушавала се окомито, крила повијених уназад, и затим је поново кружила.

"Нешто има", рече старац. "Не вреба она само тек тако."

Веслао је полако и равномерно према месту где је птица кружила. Није се журио и своје конопце је и даље затезао и попуштао. У струји је пловио нешто брже, али је затезао конопце још увек беспрекорно, мада нешто нервозније него пре но што је пошао за птицом.

Птица се диже у ваздух и кружила је опет непокретних крила. Затим се изненада устреми, и старац виде како се, над површином, летеће рибе очајно распршташе.

"Делфин", гласно заусти старац. "Огроман делфин."

Остави весла и извуче из прамца неки кратак канап. Канап је имао удицу од жице и удицу средње величине, и он прикачи као мамац, једну од сардина. Пребаци га преко ограде и причврсти за један прстен на прамцу. Затим стави мамац и на други конопац и остави га склупчаног под прамцем у сенци. Онда опет завесла и посматраше црну птицу дугих крила, која је сада шестарила над самим морем.

Док ју је посматрао, птица се поново устреми забачених крила, а када се даде у потеру за летећим рибама, замахну снажно и узалудно крилима. Старац је видео лако надимање

воде које проузрокују велики делфини кад иду у потеру за гоњеним рибама. Делфини су секли воду под летећим рибама а затим би, када би се птице суновратиле у дубину, муњевито нестајали под водом. То је велико јато делфина, мислио је он. Развили су се широко и летеће рибе имају мало изгледа да се извуку. А птица нема никаквог изгледа. Летеће рибе су исувише велике за њу, а уз то и пливају страшно брзо.

Посматрао је летеће рибе, које су се непрестано губиле и појављивале, као и безуспешно настојање птица. Ово јато ми је умакло, мислио је он. Лете ти оне и брзо и далеко. Али, можда ће ми поћи за руком да сусретнем коју закаснелу од њих, а можда их сада опкољава моја велика риба. Моја велика риба мора да је негде у близини.

Облаци изнад копна нарасташе сада попут брда, а обала је била још само дуга, зелена линија са сиво-плавим брежуљцима иза себе. Вода постаде тамноплава, тако тамна да је изгледала скоро гримизна. Кад би погледао у дубину, видео би црвене алге планктона у тамној води и необичну светлост коју је сада расипало сунце. Посматрао је своје удице и видео како се губе вертикално у води, и радовао се што је било много планктона, јер је то значило да ту риба мора бити обилато. Необична светлост којом је сунце, сада када је одскочило, бојило воду, као и облици облака над копном, предсказивали су добро време. Птица је, пак, била сада скоро изван видика и ништа се није показивало на површини воде сем нешто жутог, од сунца избледелог, саргасо-морског корова и љубичастих, чврстих облика, светлуцавог пиктијастог клобука отровне медузе, која се кретала поред самог чамца. Нагињала се на страну, па се опет усправљала. Вртела се весело као мехур са својини дугим смртоносним црвеним концима што су се скоро један метар вукли по води.

"Агна мола", рече старац, "ти курво."

Стојећи на месту најзгоднијем за веслање, погледа у воду и опази ситне рибе, исте боје као и отровни конци како пливају између њих, и танану сенку коју су бацале медузе. Рибице су биле имуне против тога отрова. Но људи нису, па би се када би, док се старац бори с рибом, конци обавили ужад и остали тако

да висе, слузави и љубичасти, добијали пликови и ране по рукама и шакама. Отров агна мола деловао је брзо и пекао као после ударца бичем.

Светлуцави клобуци беху чаробно лепи. Али су били најподмуклији од свега што се крило у мору, а старац је гледао са задовољством када би их морске корњаче прождирале. Када их корњаче спазе, приближе им се спреда, затворе очи, тако да буду савршено заштићене оклопом, и прождиру их — отровне конце, и све остало. Старац је посматрао радо када их корњаче зграбе, али он их је и сам, са уживањем, газио на обали после буре, и слушао како прште када би их својим тврдим ципелама размрскавао.

Волео је зелене корњаче као и оне што су им главе сличне јастребу, због њихове елеганције и брзине и вредности, а гајио је пријатељски презир према оним огромним, глупим, у жутом оклопу, необичним у својој љубавној игри, које су гутале тако задовољне, затворених очију, отровне медузе.

Корњаче нису имале за њега ничег мистичног, мада се дуго година возио у чамцима сачињеним од корњачиног оклопа. Жалио их је све, чак и велике корњаче, које су биле дуге као и његов чамац и тежиле једну тону. Највећи број људи нема срца према корњачама, јер срце корњаче куца још много часова пошто буде убијена и раскомадана. Али, размишљао је старац, и ја имам исто такво срце, а моје ноге и руке су исте као њихове. Јео је њихова бела јаја, да би ојачао. Јео их је током целог маја да би се у септембру и октобру могао понети с великим рибама.

Пио је, такође, свакога дана, по шољу рибљег уља из суда који је личио на бубањ, и то у колиби где су многи рибари остављали свој алат. Стављао га је свима рибарима — кад би га желели — на располагање. Укус тога уља био је скоро свима одвратан. Али, он ипак није био одвратнији него устајати у доба када су се обично дизали, а поред тога био је добар и против свих назеба и грипа, а користио такође и очима.

Старац погледа увис и виде како птица опет кружи.

"Нашла је рибу", рече старац. Ни једна летећа риба није секла површину а нису се виделе ни мале, усамљене рибице. И док је старац тако посматрао, један мали туњ скочи у ваздух,

преврте се и зари се главачке у воду. Туњ засија попут сребра на сунцу и када се поново нађе у води, појави се још један, затим други, и они су скакали у свим правцима и ударали као бичем по води која се прели пеном и онда се дадоше у потеру, дугим скоковима, за рибицама. Опколише их и почеше да им се примичу.

Ухватио би их да не пливају сувише брзо, мислио је старац, и гледао како се јато пробија кроз воду и како се птица спушта и гњура за рибицама које су, обузете паником, јуриле тамо-амо по површини.

"Птица је од велике помоћи", рече старац. Баш у том тренутку затеже се уже под његовим ногама и он остави весло и осети тежину малог туња који се копрцао док је затезао уже и почео да га извлачи. Трзање је постајало све јаче док је извлачио, и он виде у води плава леђа рибе и златну боју њених бокова пре него што ју је бацио у чамац. Она је лежала ћела целцата и обла на сунцу и буљила својим неинтелигентним очима док је брзим трзајима и ударцима свога глатког и покретног репа о бок чамца себи уништавала живот. Старац је удари из доброћудности по глави и баци је, док јој је тело још дрхтало, у сенку испод чамца.

"Албакора", рече гласно. "То ће бити изврстан мамац. Биће да има десет фунти." Није се сећао када је први пут, почео сам са собом говорити наглас. У старо доба, када би бивао сам, певао је, а некад је певао ноћу, у шмаку или чамцу од корњачиног оклопа, док би сам на стражи стајао са веслом. Вероватно је почео да говори сам са собом, када би остао сасвим сам, онда када га је дечак напустио. Но више се не сећа. Кад би он и дечак заједно рибарили, говорили су обично тек када би било потребно. Причали су само ноћу или када нису могли због невремена да исплове из луке. На мору се сматрало врлином не говорити сувишно и старац се тога увек држао и поштовао. Сада је, међутим, своје мисли гласно изражавао, јер тиме ником није досађивао.

"Да ме други чују како говорим гласно, мислили би да сам пошашавио", рече он. "Али, пошто ја то нисам, сасвим ми је

свеједно. Богати имају радио у чамцу па им он прича. И слушају вести о безболу."

Није сада време да се мисли на безбол, размишљао је. Време је сад да се мисли само на једну једину ствар. На ону за коју сам рођен. Можда је, ето, нека велика риба у близини овог јата, размишљао је. Ухватио сам само једну злехуду албакору, али, оне су се дале — далеко на пучини — на посао, а иначе су врло брзе. Све што данас излази на површину креће се брзо и у правцу северо-истока. Да ли због дневне светлости? Или је то временски предзнак, мени непознат?

Више није видео зеленило обале, већ само врхове плавих брежуљака, који су се белели као да су били покривени снегом, и облаке који су се, као снежна брда, наносили над њима. Море је било сасвим тамно а светлост је стварала призме у води. Безбојни делићи планктона били су сада од сунца, које се високо дигло, као разједени, и старац је видео још само високе призме у модрој води дубокој једну миљу, где су његови конопци нестајали под правим углом.

Туњеви — рибари су звали све такве рибе туњевима и разликовали их по имену само онда када су их носили на пијацу или их намеравали дати у замену за мамце — опет су ишчезли у дубини. Сунце беше сада врло јако и старац га је осећао на свом потиљку приликом веслања а осећао је како му зној цури низ леђа.

Могоао бих сасвим просто да препустим чамац струји, мислио је он, да спавам и да вежем конопац неколико пута око прстију на ногама, како би се у случају потребе пробудио. Али, данас је осамдесет пети дан, па би данас требало да улови нешто вредно.

Док је посматрао удице, виде како један од свежих прутева јако задрхта.

"Да", рече он, "да", и остави весла и не удари њима о чамац. Он потеже конопац, ухвати га између палца и кажипрста десне руке. Није осећао ни притисак ни тежину; конопац је висио лабаво. Ово се затим понови. То беше сада као неки пробни трзај, краткотрајан и лак, а он је тачно знао шта то значи. У дубини од стотине аршина, марлин је прождирио сардине, које

су покривале врх и колено удице, где је шиљак, искован руком, вирио из главе малог туња.

Старац је држао пажљиво и лабаво конопац и левом руком га брижљиво скину са штапа. Сад је могао пустити да му клизи преко руке а да риба не осети ни најмањи трзај.

Овог месеца, па још кад се узме у обзир колико се далеко отиснуо од обале, риба мора да је огромно велика, размишљао је. Једи, рибо! Једи! Изволи само! Како су свеже, као и ти, рибо, у дубини од шест стотина стопа у мраку ове хладне воде. Окрени се још једном у тмини и врати се и поједи их.

Он осети лако, фино трзање, затим још јачи трзај, јер се глава сардине са удице теже скидала. После тога не догоди се ништа.

"Дођи", рече старац гласно. "Начини још један круг. Само их помириши. Зар нису укусне. Поједи их људски а после њих на реду је туњ. Чврст и хладан и укусан. Не устручавај се, рибо. Поједи их!"

Ишчекивао је са конопцем између палца и кажипрста, гледајући истовремено и у остале конопце, јер је риба могла испливати навише или се пустити наниже. Затим се осети опет лак трзај.

"Загришће", рече старац гласно. "Дај Боже, да загризе."

Ипак није загризла. Изгуби се а старац и не опази.

"Није могла да оде", рече он. "За име Христа, није се могла изгубити. Само се окренула. Можда се претходно мало закачила за удицу и сада се присетила."

Тада он осети како нешто лагано додирну конопац и он би срећан.

"Само се окренула", рече он. "Загришће."

Био је срећан што осећа лагано трзање, а онда осети нешто чврсто и невероватно тешко. То беше тежина рибе и он олабави конопац, и пушташе га све ниже, ниже, ниже, одмотавајући први од два резервна клупчета. И док је конопац лагано клизио преко старчевих прстију могао је још увек осетити велику тежину, мада је притисак његовог палца и кажипрста био скоро не приметан.

"Каква риба", рече он. "Сада ју је ухватила устима попреко и сада је вуче собом."

Затим ће се окренути и прогутати је, мислио је. То није изговорио, јер је знао, када се говори унапред о нечему добром, може оно и да се изјалови. Знао је каква је то морала бити огромна риба и он је већ видео у мислима како се са туњем кога је држала попреко у устима удаљује. У том тренутку он осети како се она више не креће, али осећај тежине још није изгубио. Затим, она поста тежа и он одви још више конопца. Једног тренутка он га притисну јаче палцем и кажипрстом и тежина се повећа и повуче право у дубину.

"Загризла је", рече он. "Сада ћу је пустити да поједе натенане."

Дозволио је да му канап клизи низ прсте док је леву, слободну руку пустио и покушао да веже слободне крајеве оба резервна клупчета за ушицу два резервна смотуљка следећег канапа. Сада је био спреман. Имао је у резерви три канапа од по четрдесет аршина, осим клупчета којим се сада служио.

"Једи још мало", рече он, "добро прогутај."

Гутај тако да ти се шиљак забије право у срце и да те убије, мислио је. Затим изађи на површину и допусти да те убодем харпуном. Лепо. Јеси ли спремна? Да ли си се дуго гостила?

"Сада", рече гласно и са обе руке извуче конопац у дужини од готово једног метра и онда запе још једном, и затим повуче конопац из петних жила.

Ништа се не зби. Риба се само даље полако кретала и старац је није могао подићи ни за један палац. Његов конопац беше јак и намењен тешким рибама, и он га је тако затезао преко леђа да капљице воде почеше прскати из њега. Тада конопац поче да прави у води тихи, шиштећи шум и он га је још увек држао и одупирао се у трзању. Чамац стаде да се креће лагано према северу.

Риба је плувала мирно и они су пловили тихом водом. Остали мамци беху још увек у води, али другог излаза није било.

"Желео бих да се дечак налази крај мене", рече старац гласно. "Једна ме риба вуче и ја сам у ствари сад залогај који вуку. Могао бих затегнути конопац, али би тада она била у стању да га прекине. Морам га држати што боље могу и по потреби га продужавати. Дај, Боже, да само путује и да не оде дубље.

Држао је канап, затегнут преко леђа и гледао је у његов коси положај у води, као и у чамац који се кретао равномерно према западу.

То ће је стати главе, размишљао је старац. Није у стању да издржи дуго. Али после четири сата риба је још увек пливала према отвореном мору, вукући за собом чамац, а он је још увек држао затегнут конопац преко леђа.

"Било је подне кад је загризла удицу", рече он. "А још је нисам ни видео."

Пре него што је уловио рибу, ставио је на главу велики сламни шешир и он га је сада гребао по челу. Био је жедан, те клече и пажљиво, да не би померио конопац, истеже се, што је више могао, према боци са водом. Отвори је и узео један гутљај. Затим се наслони на прамац да би се одморио. Седео је на неразапетом јарболу и једру и није се трудио да размишља, већ је само желео да то све издржи.

Онда се окрену и виде да се копно више није ни назирало. Сасвим је свеједно, помисли он. Могу се вратити натраг, оријентишући се помоћу одблеска светлости изнад Хаване. Још има два сата до заласка сунца и можда ће пре тог доба она изронити. Ако то не учини сада, онда ће изронити кад месец засија. Ако и тада то не буде онда ће можда изронити када сунце гране. Није ме ухватио још никакав грч и осећам се довољно снажним. Најзад, она има удицу у ждрелу а не ја. Али, каква мора да буде риба која тако вуче! Мора да је добро загризла. Да ми је само једном да је видим како бих сазнао каквог имам противника.

Целе те ноћи риба није променила курс, нити правац, колико је то старац могао да разабере по положају звезда. После заласка сунца захладни и зној се сушио хладећи старчева леђа, његове руке и његове старе ноге. У току дана, узео је џак којим је био покрио суд са мамцем и простро га на сунцу да би се осушио. Када је сунце зашло он га огрну око врата, тако да му је висио низ леђа. И он га пажљиво подметну под конопац који се спуштао преко његових леђа. Џак ублажи, попут јастука, притисак конопца и он пронађе положај у коме се скоро угодно

осећао. Положај беше стварно само унеколико мање неугодан него пре, али њему се чинио скоро пријатан.

Ни ја њој, ни она мени — једно другом не можемо ништа учинити, размишљао је. Све док тако вуче.

У један мах устаде и помокри се преко ивице чамца и погледа према звездама и проконтролиса свој курс. Конопац беше као каква фосфоресцентна пруга која је падала право са његових леђа у воду. Сада су напредовали спорије и светлост изнад Хаване беше слабија и он је знао да сада струја скреће према истоку. Ако више не будем видео трачке светлости над Хаваном, значи онда да идемо даље према истоку, размишљао је. Јер, да је курс рибе остао непромењен, требало би да их видим још неколико часова. Какви ли су данашњи резултати Велике лиге, питао се. Да човек сада има радио било би изванредно. Затим помисли, па, размишљаш све време само о томе. Мисли, море, о томе шта сад да радиш. Не смеш правити глупости.

Онда рече гласно: "Ех, да ми је дечко сада овде! Да ми помогне и да све ово види."

Нико не би смео да остане у старости сам, размишљао је. Али то је неминовно. Не смем заборавити да поједем туња пре него што се уквари, да ме снага не би издала. Не заборави, ма како то нерадо чинио, да ујутру рано једеш. Не заборави, рече сам себи.

У току ноћи два делфина приближише се чамцу и он их је чуо како се преврћу и цмокћу. Умео је да разликује дување мужјака, слично фрктању, од уздисања женке.

"Добра бића", рече он. "Играју се и шале и воле се. Они су нам браћа, као и летеће рибе."

Онда осети самилост према великој риби коју је ухватио. Чудесна је и необична и ко зна колико је стара, мислио је. Никада раније нисам ухватио рибу која је била тако снажна и која се тако чудно понаша. Можда је исувише паметна па ће скочити. Могла би ме својим скоковима или изненадним избијањем на површину уништити. Или, можда је раније већ неколико пута прогутала удицу па сад зна како се треба борити. Нема ни појма да јој је противник само један једини човек и да је

тај човек старац. Него, да грдне ли рибе, пара ће вредети ако јој само месо буде добро. Она је као човек зграбила мамац и вуче га баш као и човек и припрема се без панике за одбрану. Да ли је било шта смислила, или је просто очајна као и ја.

Сетио се дана када је упецао једног од пара марлина. Мужјак пушта увек женку да загризе прва, и упецана риба, женка, почиње да се, обузета паником, очајнички брани и зато се брзо исцрпи, а за све време мужјак је остао крај ње, пролазио испод конопца и кружио са њом на површини. Мужјак се налазио тако близу ње да се старац уплашао да ће мужјак својим репом, оштрим као коса, и скоро исте величине и облика, пресећи конопац. Када је старац пробио женку куком за рибе и почео је ударати, и онда када јој је држао чврсто кљун, налик на рапир, и тукао је маљем по глави све дотле док јој боја не постаде слична оној на подлози огледала, и када ју је зу помоћ дечака подигао на палубу, мужјак је био за све време поред чамца. Затим, када је старац покушавао да размрси конопце и припремао харпун, мужјак скочи високо, сасвим поред чамца, да би видео где му се налази женка и онда га нестаде у дубини; његова крила, боје лавендера, у ствари његова грудна пераја, раширио је свом ширином, и све су му се пруге могле видети. Био је диван, старац се сећао, и био је упоран.

То је била најжалоснија епизода коју је икада доживео, размишљао је старац. И дечак је био тужан и молили смо је за опроштај и убили смо је брзо.

"Хтео бих да је дечак овде", рече гласно и намести се угодно на даскама прамца и осети преко конопца, који је држао на леђима, снагу рибе која се непрекидно кретала према, богтепита, каквом циљу.

Добро би било да је већ једном, помоћу лукавства, присили да изабере циљ, сетио се старац.

Њен циљ је био да остане дубоко у тамној води, далеко од свих замки и превара и лукавства. Мој циљ је био да одем даље од свих људи. Даље од свих људи на свету. Сада смо, од поднева везани риба и ја. И никог нема да нам помогне.

Можда и није требало да будем рибар, размишљао је. Него, рођен сам да будем то. Морам се свакако подсетити, чим сване,

да поједем туња.

У цик зоре нешто је повукло за један од мамаца, који су се налазили иза њега. Чу како се штап ломи и конопац одвија преко ограде чамца. Извади у мраку нож из корица и када је успео да пребаци сву тежину на своје лево раме, онда је повукао уназад и пресекао конопац о дрво ограде. Затим пресече конопац најближи њему и у мраку причврсти слободне крајеве резервног клупчета. Радио је спретно једном руком, а једном ногом је стајао на клупчадима да се не би котрљала док им је везивао чворове. Сада је имао шест резервних клупчади. Два од сваког мамца који је пресекао, а поред тога и два од мамца које је риба загризла; сви су они били повезани.

Кад сване, размишљао је, вратићу се мамцу на дубину од четрдесет аршина и њега ћу пресећи и привезати за резервно клупче. Биће да сам изгубио две стотине аршина доброг каталонског цордел-а и удице и ушице. То се може надокнадити. Али како надокнадити губитак ако нека риба загризе конопац и пресече га. Која ли је то риба малочас зграбила мамац? Можда марлин или сабљарица, широких чељусти, или ајкула. Нисам је осетио. Морам се ове брзо отарасити.

Гласно је рекао: "Ех, да ми је дечко сада овде!"

Али, дечка немаш, помисли. Само си ти, сам и биће боље да се вратиш последњем конопцу, не обзирући се да ли је мрачно или не, и пресечеш га и причврстиш два резервна клупчета.

Тако је и учинио. Било је тешко радити у мраку а једном приликом риба подиже велики талас који га обори на под и расече га испод ока. Танак млаз крви потече му низ образ. Али, она се згруша и сасуши пре него што је склизнула до браде и он се затим врати на прамац и наслони на дрво. Поправи џак и пажљиво намести конопац, тако да му паде преко још неоптерећеног дела леђа, и, док га је тако држао укотвљеног преко својих плећа, испита пажљиво трзање рибе и затим процени којом се брзином кретао чамац.

Зашто је тргнула у страну, помисли он. Жица је сигурно склизнула низ њена брежуљкаста леђа. Свакако, леђа је мање боле него мене, али, не може она вући бесконачно чамац, ма

колика да је. Сад је све отклоњено што би могло да прави сметње а, поред тога, има и много резервног канапа — све што је потребно.

"Рибо", рече он благо и јасно. "Остаћу с тобом док не умрем."

Остаће она са мном, старац помисли, и тако ишчекиваше да сване. Било је хладно пред свитање и он се припи уз дрво да се загреје. Издржаћу толико колико и она, размишљао је. И при првој светлости виде како се чамац диже и спушта. Чамац се непрекидно кретао а кад се указа први трачак сунца, оно се налазило с десне стране старчевог рамена.

"Креће према северу", рече старац. "Струја нас је скренула далеко према истоку", мислио је. "Добро би било да се врати низ струју. То би значило да се уморила."

Када се сунце још више дигло, схватио је да се риба није уморила. Постојао је само један повољан знак. Нагиб конопца је говорио да је пливала на мањој дубини. То још није значило да ће искочити, помислио је. Али могла је.

"Боже, пусти је да скочи", рече старац. "Имам довољно конопца." Можда ће је, ако мало више затегне, жица озледити и онда ће скочити. Сада, када је већ свануло, пусти је да скаче да би напунила своје мехурове дуж леђа ваздухом и онда се неће моћи догодити да, пре него што умре, оде у дубину.

Он покуша да појача затегнутост али конопац, откако је риба загризла удицу, није био никада као сада напет до својих крајњих граница и он осети отпор док је вукао и онда схвати да се уже више није могло затезати. Не смем га више вући, помисли. Сваки трзај проширује рану од удице и онда ако скочи, може се догодити да јој се извуче. У сваком случају, осећам се боље на сунцу а засада и немам потребе да гледам у њега.

На конопцу се видео жути коров али старац је знао да то конопац чини још тежим и зато је био задовољан. То је био жути голфски коров који је у току ноћи светлуцао тако јако фосфоресцентним сјајем.

"Рибо", рече он, "волим те и много те поштујем. Али убићу те неминовно пре смираја сунца."

Надајмо се томе, помисли.

Једна птичица долете са севера до чамца. То је била нека мала птица певачица и она је летела ниско изнад воде. Старац је одмах видео да је врло уморна.

Птица слете на крму чамца и ту остаде. Затим направи неколико кругова око старчеве главе и задржа се на канапу где беше угодније.

"Колико имаш година", упита старац птицу. "Да ли ти је то прво путовање?"

Птица га је гледала док јој је говорио. Била је сувише уморна да испита конопац и она се заљула на својим нежним ножицама.

"Јак је", рече јој старац. "Сувише је јак. Да ти је ноћ била спокојна, не би била тако уморна. Какве те птице гоне?"

Јастребови, помисли он. Лете према мору да би наишли на вас. Али, он птици не рече ништа, она га није могла разумети а ускоро ће сазнати за јастреба.

"Одмори се добро, птичице", рече он. "Затим одлети и потражи своју срећу као и сваки човек, као и свака птица, као и свака риба."

Говорио јој је то јер су му леђа ноћас утрнула и сада су га ужасно болела.

"Остани код мене, птичице", рече. "Жао ми је што не могу разапети једру и повести те собом при лаком поветарцу што се диже. Но, бар је са мнош један пријатељ." И баш тада риба трже и старац паде на прамац а можда би га и бацила преко ивице да се није придржао и попустио конопац.

Птица одлете кад канап задрхта а старац није видео кад је узлетела. Десном руком пажљиво додирну конопац и примети да му је рука крвавила.

"Нешто ми је озлеђено", рече гласно и повуче конопац да би видео да ли ће риба скренути. Али, кад је затегнуо до крајње границе, он престаде с тим и одмери тежину.

"Осећаш га сада, рибо", рече он. "А, бога ми, исто тако и ја."

Он се осврну за птицом јер је желео њено друштво. Птица се изгубила.

Ниси остала дуго, помисли старац. Но, тамо је свакако још суровије, тамо где си одлетела, сем ако се ниси докопала обале.

Како сам могао дозволити да ме риба повреди тако наглим трзајем? Мора да сам био глуп. Или можда због тога што сам посматрао птичицу и размишљао о њој. Сад треба да обратим већу пажњу на свој посао, а онда да поједем туња како бих сачувао снагу.

"Желео бих да је дечак овде и да имам соли", рече гласно.

Пребацујући терет конопца на лево раме и клекнув пажљиво, он опра руку у океану и држао је више од једног минута тако загњурену и посматрао крвави траг и непрестано пенушање воде око руке, а с кретањем чамца нестајало је крви.

"Много је успорила", рече он.

Старац би још држао руку у сланој води, али плашио се другог изненадног трзања рибе и зато устаде и испружи руку према сунцу. Конопац је само лако озледио руку. Али, то беше најпокретљивији део руке. Знао је добро да ће му руке бити потребне пре него што се све то сврши, а затим није ни желео да буде повређен пре но што постигне циљ.

"Сада", рече када му се рука осушила, "морам појести мало туња. Могу га дохватити руком и појести га на миру."

Он клече и нађе туња помоћу куке која се налазила испод прамца и привуче га к себи, али пазећи да не додирне затегнуте конопце. Опет је држао конопац на левом рамену и одржавајући левом руком равнотежу, он свуче рибу с куке а ову врати на старо место. Затим клече једним коленом на рибу и гулећи с леђа, од главе па све до репа скину тамно црвено месо рибе. Када је тако згулио шест трака, рашири их преко дрвета на прамцу, обриса нож о панталоне и узе костур рибе за реп и баци га у воду.

"Сумњам да ћу је целу појести", рече и пређе ножем преко једне од трака. Осећао је хладан оштар притисак конопца, а леву му руку захвати грч. Она се чврсто припи уз конопац и он је погледа с пуно прекора.

"И то ми је нека рука", рече. "Добро, грчи се ако хоћеш. Претвори се у канцу. Ништа ти неће помоћи."

Дођи само, помисли он и погледа под којим је углом конопац падао у тамно море. Једи сада, и то ће ти ојачати руку. Рука није

крива а ти си много часова провео са рибом. Али, са њом си у стању да будеш вечно. Поједи туња сада.

Узео је једно парче и метнуо га у уста и полако жвакао. Није било непријатно.

Добро жваћи, мислио је, и извуци све сокове. Не би било лоше да се једе са мало лимуна и соли.

"Како си, руко?" запита руку, укочену скоро као мртву. "Појешћу више, у твоје здравље."

Он поједе друго парче које је пресекао надвоје. Жвакао је пажљиво и затим испљува кожу.

"Како ти је, руко? Да ли је можда сувише рано да се зна?"

Он загризе још једно велико парче и поче га жвакати.

"То је изванредно пунокрвна риба", мислио је. "Срећан сам што нисам ухватио делфина уместо ње. Делфин је сувише сладак. А ова није таква, и у њој се још увек налази сва снага." Човек мора бити практичан, помисли. Добро би било да имам соли. А не знам да ли ће сунце укварити или осушити оно што остане и зато ће бити боље да све поједем мада нисам гладан. Риба је мирна и истрајна. Појешћу све и онда сам спреман.

"Стрпи се, руко", рече он. "То чиним због тебе."

Хтео бих нахранити рибу. Она ми је брат. Али морам је убити и зато бити довољно снажан. Полако и свесно он поједе све што је остало од рибљих трака.

Он се усправи, чистећи руку о панталоне.

"Сада", рече, "можеш пустити конопац, руко, ја ћу радити десном док се не опаметиш." Левом ногом стаде на тешко уже које је лева рука држала и повуче уназад да би се супротставио притиску на леђима.

"Помози ми Боже, да ме грч прође", рече он, "јер не знам шта риба намерава." Али, она је изгледа мирна, мислио је, и ради све по плану. А какав је мој план? Морам га прилагодити њеном, с обзиром на њезину величину. Ако скочи, могу је убити. Али, она ће се заувек задржати доле. Онда ћу и ја, заједно с њом, остати заувек на дну.

Он протрља згрчену руку о панталоне и покуша да отвори шаку. Али, она се није отварала. Можда ће се отворити на сунцу, помисли он. Можда ће се отворити кад сварим сировог, јаког

туња. Ако хоћу да је отворим, отворићу је без обзира на све. Али, нећу је отворати силом. Нека се отвори сама од себе. Уосталом, злоупотребљавао сам је ноћас када је било потребно да пресечем и вежем разне конопце.

Он баци поглед по мору и осети како је сада сам. Али, виде призме у тамним морским дубинама и затегнути конопац испред себе, и необично таласање у непокретном ваздуху. Облаци су се гомилали под притиском пасата и он испред себе виде јато дивљих пловки које су се оцртавале на небу изнад воде. Јато затим нестаде и онда се опет појави, и он је знао да човек није никада сам на мору.

Сетио се како се неки људи плаше када пловећи у малом чамцу изгубе копно из вида а знају да се налазе у месецу који обилује невременом. Сада се налазио у периоду урагана а кад он не дува, време је у том месецу најлепше у току целе године.

Ако предстоји ураган човек на мору опажа увек дан раније знаке на небу. Они, на обали, не могу их видети јер не знају у шта да гледају, размишљао је. Свакако да и обала проузрокује разлике у облицима облака, али, сада се ураган неће дићи.

Он погледа нагоре и виде беле хумулусе извајане у нежне грудве сладоледа, а високо изнад њих на септембарском небу беху перјасте трагови цируса.

"Лак бриса", рече он, "лепше време за мене него за тебе, рибо."

Лева му рука беше још увек згрчена али се сада поче полако отворати.

Мрзим грч, помисли он. То је подвала сопственог тела. Понижавајући је да се у присуству других добије пролив услед тровања храном или да се због тога повраћа. Али, грч — увек га је сматрао за цаламбре — понижава човека, нарочито онда када је сам.

Да је дечак овде могао би је протрљати и повратити, мислио је. Ипак ће се отворити.

Затим му десна рука осети разлику у притиску конопца и то пре него што је опазио промену његовог нагиба у води. А када је конопац повукао к себи и ударио левом шаком снажно и

неочекивано о бутину, спази како нагиб конопца постаје све блажи.

"Пење се", рече он. "Придружи се, руко, молим те, хајде, придружи се."

Конопац се дизао лагано и равномерно а затим се испред чамца набра површина океана и риба се појави. Излазила је бескрајна и вода се сливала низ њене бокове. Бљештала је на сунцу а њена глава и леђа беху тамни и црвени док су јој се пруге на слабинама преливале у отвореној плавој боји. Њен кљун беше дуг као штап за безбол и заострен као рапир, тело јој постоја паралелно с површином воде, затим као гњурац поново зарони, и старац виде како тоне, с репом налик на велику косу, и како конопац стаде да се све више затеже.

"Дужа је две стопе од чамца", рече старац. Конопац се кретао брзо али равномерно и рибу није обузела паника. Старац је покушавао да обема рукама држи конопац испод његове крајње границе затегнутости. Знао је, ако непрекидним притезањем не приволи рибу да успори она би могла да одмота цео конопац и прекине га.

То је велика риба и морам је умирити. Не смем никада дозволити да постане свесна своје снаге, ни свих оних могућности које настају њеним трзањем. Да сам на њеном месту, запео бих из све снаге и повукао — па куд пукло да пукло. Али, хвала Богу, оне нису тако интелигентне као ми који их убијамо; мада су племенитије и способније.

Старац је видео много великих риба. Имао је прилике да види многе тешке и преко пет стотина килограма и уловио је две такве грдосије у току целог свог живота. Али, никада сасвим сам. Сада, сам, и далеко од копна, привезан је за највећу рибу коју је икада видео, већу од свих за које је икада чуо, а лева рука му је била још увек згрчена као канџе у орла.

Ипак ће оживети, мислио је старац. Сигурно ће оживети да помогне десној. Постоје три ствари у братском међусобном односу: риба и моје руке. Мора се отворити. Недостојно је ње да буде згрчена. Риба је опет пливала спорије и кретала се уобичајеном брзином.

Зашто је скочила, размишљао је старац. Као да је хтела да покаже колико је велика. Сад додуше знам. Хтео бих и ја да јој покажем какав сам. Али, онда би видела и згрчену руку. Нека мисли да сам више човек него што сам, а такав ћу свакако и бити. Хтео бих да сам риба, баш ова риба, у таквим околностима у којима је и она сада, под условом да ми остане воља и разум.

Он се наслони удобно на дрво и издржа стрпљиво сав бол, док је риба плувала равномерно, а чамац се пробијао лагано кроз тамну воду. Када је дунуо ветар с копна, море се мало узбурка и у подне старчева лева рука живахну.

"Рибо, рђаве вести за тебе", рече он и подиже конопац преко цака који му је покривао леђа.

Осећао се угодније, али је патио, мада то није признавао.

"Нисам побожан", рече он. "Али, изговорићу десет Оченаша и Богородице дјево само да ухватим рибу, а ако буде моја, отићу ћу на поклоњење Кобреанској девици. Ето обећања!" И он поче да се моли механички. Каткад је био толико уморан да се молитве није могао сетити и онда је реци изговарао брзо да би сачувао аутоматизам. Богородице дјево је лакше прочитати него Оченаш, помисли он.

"Здраво Марија, пуна милости господње. Благословена ти јеси међу женама и благословен плод утробе твоје. Мајко божја, моли сад за нас, грешнике, као и у часу наше смрти, амен." Затим додаде: "Блажена девице, моли се за смрт ове рибе. Ма колико да је дивна."

Када је прочитао обе молитве и осећајући се сад много боље, али још увек патећи у истој мери а можда још и више, он се наслони на прамац и поче механички да мрда прстима леве руке.

Сунце је сада грејало, мада је лаки поветарац пиркао.

"Биће боље да променим мамац на овој малој удици код прамца", рече он. "Ако се риба реси да издржи још једну ноћ, биће опет потребно да једем а воде има још мало у боци. Не верујем да овде могу ухватити што друго до делфина. Али, ако га поједем свежег, неће бити на одмет. Желео бих да се летећа риба спусти ноћас на чамац. Али, немам светлости да их привучем. Летећа риба, ма колико била сирова, изврсна је за

јело, и човек нема потребе да је черечи. Морам сада штедети сваки делић своје снаге. Исусе, нисам знао да је тако велика."

"Ипак ћу је убити", рече он. "У свој њеној величини и слави."

Мада то није поштено, мислио је, али показашу јој шта све један човек може учинити и издржати.

"Рекао сам дечаку да сам необичан човек. Сада је тренутак кад то треба и доказати."

Хиљаду пута је то већ доказао, па ипак то још није значило ништа. Сада је опет доказивао. Увек је морао поново доказивати, а никада није мислио о прошлости када се налазио у таквим тренуцима.

Било би добро да риба заспи и онда бих и ја спавао и сањао лавове. Зашто ли су ми то лавови најснажнија успомена? "Не мисли о томе, старце", рече сам себи. "Одмарај се сада наслоњен на дрво и не мисли ни на шта. Она се напреже. А ти ради што мање можеш."

Подне је све више одмицало а чамац се још увек кретао лагано и равномерно. Али са истока дуну јачи ветар и старац је пловио тихо лако узнемиреним морем и рана од конопца на леђима сада га је пријатно дражила. Једног тренутка, у току поподнева, конопац се опет почео дизати. Али, риба продужи да плива само на нешто вишем нивоу. Сунце паде на старчеву леву руку и рамена и леђа. Било му је јасно да је риба скренула са севера ка истоку.

Сада, када је своју рибу већ једном видео, могао ју је представити са њеним пурпурним грудним перајима, широким као крило, и великим уздигнутим репом, којим је секла тамну воду. Колико ли види у дубину, запита се старац. Њено око је огромно, а коњ много ситнијих очију види у помрчини. Некад сам могао да видим сасвим добро по мраку. Не у потпуном мраку. Али, скоро, као мачка.

Сунце и стално кретање прстију повратили су му потпуно леву руку и он поче да пребацује све више терета на њу и стресе раменима да би мало померио у страну оштар притисак конопца.

"Ако се ниси уморила, рибо", рече гласно "мора да си врло чудна."

Осетио је велики замор, а знао је да ће се ускоро спустити ноћ и зато покуша да размишља о другим стварима. Мислио је о великим лигама, за њега су то биле Гран Лигас, и он је знао да су Јенкији из Њујорка играли сада против Тигрова из Детројта.

Већ је други дан како не знам резултате, помисли он. Али, морам имати поуздања и бити достојан великог Димаџа који обавља све ствари савршено, чак и када га боли петна кост. Какав ли је бол петне кости, упита самог себе. Ун еспуела де хуесо. Тако нешто ми немамо. Да ли је исто тако мучно, као кад ти петао-мегданџија зарије мамузе у пету? Чини ми се да не бих могао ни то, а ни губитак једног или оба ока издржати и наставити, попут петлова, борбу. Човек се не налази много изнад птица и звери. Ипак бих радије био животиња — овде, у тами мора.

"Све док се ајкула не појави", рече гласно. "Ако ајкула дође онда тешко и њој и мени."

Верујеш ли да би велики Димаџо остао, као ја, тако дуго са рибом, помисли он. Сигурно да би остао, ако не и дуже, јер је снажан и млад. И његов је отац био рибар. Питам се ипак да ли би му бол петне кости толико сметао?

"Не знам", рече гласно. "Никада ме није болела петна кост."

Када је сунце зашло сетио се, да би улио себи више самопоуздања, добаведеног у Казабланки, када се у једној тамошњој крчми такмичио с моћним црнцем из Сијенфугоса, којег су сматрали најјачим на доку. Двобој је трајао дан и ноћ, с лактовима изнад кредом повучене линије на столу, косо испружених подлактица и чврсто стиснутних шака. Обојица су се трудила из петних жила да приморају један другог да свине руку на сто. Многи су се кладили и свет је улазио и излазио у собу осветљену петролејском лампом, и он је гледао како се после првих осам часова судије мењају, свака четири часа, да би отишли на спавање. Под ноктима његове и црнчеве руке појави се крв и они су пиљили један другоме у очи, шаке и лактове, а посматрали су их они који су се кладили и даље се шетајући по соби, или седећи на високим столицама уза сам зид. Зидови беху од дрвета, премазани светлоплавом бојом, а светилке су

по њима бацале сенке мегданџија. Црнчева сенка беше огромна и лелујала се по зиду кад годи би пламен затитрао.

Изгледи на победу мењали су се стално током целе ноћи и црнцу су давали да пије рум и пуши цигарете. Црнац би после рума покушавао да учини страховити напор. Једног тренутка успео је да пољуља равнотежу старчеве руке — тада он још не беше старац, већ Сантјаго Ел Цампеон — за читава три палца. Старац је ипак вратио руку на мртву тачку. Истог тренутка би му јасно да ће победити црнца који беше згодан човек и атлетски развијен. Када сутрадан они који су се кладили захтеше да се борба прогласи нерешеном а судија стаде да клима главом, он запе из све снаге и поче све више да обара црнчеву руку наниже док ова најзад не леже на дрво. Двобој је почео у недељу ујутру, а завршио се у понедељак ујутру. Многи од присутних тражили су да се борба прогласи нерешеном, јер је требало да оду на докове да утоварују вреће са шећером или до Хаванске компаније за угаљ. Они су нестрпљиво очекивали крајњи исход. А он је окончао борбу пре него што је иједан отишао на посао. Дуго времена после тога звали су га сви "шампион", а у пролеће одржао се реванш. Свет се није много кладио и он је победио врло лако, јер је још у првом сусрету сломио самопоуздање црнцу из Сијенфугоса. После тога борио се још неколико пута и затим је престао. Дошао је до закључка да је могао победити свакога ако би то само стварно хтео, али је исто тако увидео да би у риболову такве борбе сметале његовој десној руци. Покушао је да се бори левом. Али лева рука га је обмањивала, није чинила оно што је желео, и зато јој није веровао.

Сунце ће је сада добро испржити, помисли он. Неће ми се више згрчити сем ако ноћас не захлади. Да ми је знати шта ли ће се ове ноћи догодити?

Један авион прелете му високо изнад главе на путу за Мајами и он је угледао како његова сенка унесе панику међу јатом летећих риба.

"Поред толико летећих риба мора да је ту сигурно и делфин", рече он, и цимну конопац да би видео не би ли се могао извући за још који метар. Није било могуће и конопац остаде чврст а капљице из њега стадоше врцати, што беше знак

да тек што није пукао. Чамац се окретао лагано и он је пратио авион све док га је могао видети.

Мора да је врло необично у авиону, помисли он. Желео бих да видим како изгледа море са висине? Мора бити да се добро види риба — ако не лети сувише високо. Летео бих врло ниско, на 200 аршина, и одозго посматрао рибу. Стајао сам једном на греди што спаја јарболе у чамцу од корњачина оклопа и већ са те висине видео сам сасвим лепо. Делфин је тада изгледао зеленији и могле су се видети његове пруге и пурпурне тачке а могао се видети и цео рој. Због чега брзе рибе које живе у тамним морским струјама имају пурпурна леђа или, обично, црвене пруге или мрље. Делфин изгледа наравно зелен јер је у ствари златан. Али, када жели да се нахрани, прописно гладан, тада се виде пурпурне пруге као и код марлина. Да ли то долази од љутине или веће брзине?

Управо док су, пре но што се смркло, пролазили крај великог острва од морског корова саграсо, које се љуљало на лако узбурканом мору и давало утисак као да је океан обљубљивао неког испод жутог покривача, у његову мању удицу загризе делфин. Видео га је тек када је скочио у ваздух сасвим златан под последњим зрацима сунца, извијајући се и копрцајући се дивље у зраку. Скакао је акробатски, гоњен страхом, а старац се врати крми и чучну држећи дебљи конопац десном руком и шаком и левом поче вући делфина и сваки пут на извучени део стао би својом босом левом ногом. Када се риба нађе на крми, праћакајући се очајнички, старац се саже и подиже тамнозелену рибу са црвеним мрљама. Њена уста су грчевитим покретима покушавала да се ослободе удице и она тресну о дно чамца својим дугим трупом, репом и главом. Затим је он удари маљем по глави и она се стресе и умири.

Старац откачи удицу, намести нови мамац и баци је у море. Потом се довукао до прамца. Опра леву руку и обриса је о панталоне. Затим премести конопац с десне руке на леву и опра десну шаку, док је истовремено гледао како сунце тоне у океан. А из вида није испуштао ни нагиб дебелог конопца.

"Није га уопште изменила", рече он. Али, испитујући притисак воде о своју руку, утврдио је да се кретао приметно

спорије.

"Ставићу оба весла испред прамца и то ће још више успорити ход у току ноћи", рече он. "Добра је ноћу, а и ја сам исто тако добар."

Биће боље да делфина распорим мало касније да би крв остала у месу. Могу то учинити доцније, а у исти мах ћу наместити и весла тако да појачају отпор чамца. Боље је да рибу оставим сада на миру и да је много не узнемиравам док се не смркне. Залазак сунца је мучан тренутак за рибу.

Он осуши руку на ваздуху, па затим зграби конопац и ослободи се њега колико год је могао и наслони га на дрво како би исти толики, ако не још и већи, терет пребацио на чамац.

Сада се учим како треба радити. У најмању руку барем овај посао. Затим се, такође, присети да риба, од како је загризла удицу, није ништа јела и да је огромна и да јој је потребно много хране. Ја сам појео целог туња. Сутра ћу појести делфина. Он га назва дорадо. Можда ћу морати појести нешто од њега када га будем очистио. Јешће се теже него туњ. Али, најзад, ништа није лако.

"Како си рибо?" упита гласно! "Ја сам сада добро и моја лева рука је добро а имам хране за цео дан и ноћ. Вуци чамац, рибо."

У ствари, није се осећао најбоље, јер бол од конопца, затегнутог преко његових леђа, који скоро престаде да буде бол, пређе у потмуло осећање које га онеспокоји. Али десиле су му се и горе ствари, помисли он. Рука ми је само мало повређена а друга се ослободила грча. Ноге су ми у реду. Дакле, у погледу издржљивости, надмоћнији сам од ње.

Сумрак рано паде, јер се, уопште, по заласку сунца, рано смрква у септембру. Он се наслони на дрво и предаде се одмору колико му је то било могућно. Појавише се прве звезде. Није им знао имена али их је видео и био уверен да ће се на крају појавити све и да ће над њим бдети сви његови далеки пријатељи.

"Риба је такође мој пријатељ", рече гласно. "Такву рибу нисам никада видео нити чуо о њој. Али, морам је убити. Драго ми је што нас нико не присиљава да убијамо звезде."

Замисли, кад би сваког дана морали убијати месец. Месец бежи. А замисли шта би било кад би свакодневно морали убијати сунце? Ипак смо рођени под срећном звездом, помисли он.

Тада му би жао велике рибе која нема шта да једе, но одлучност да је убије, ни за часак не попусти упркос тога што ју је жалио. Колико ће она људи нахранити. Па, ипак јесу ли сви они достојни да је поједу. Не свакако да нису. Нема ниједног достојног да је поједе, када човек помисли на њен подвиг и на њено достојанство.

Те ми ствари нису јасне, рече у себи. Добро је, ипак, што се не морамо трудити да убијамо сунце, или месец, или звезде. Доста је већ и то што живимо на мору и убијамо своју браћу.

А сада, помисли он, време је да поразмислим како да је зауставим. То се може изврћи и на зло и на добро. Могло би се десити да одвијем и сувише конопца, и притом да весла још коче и сасвим успоре кретање чамца, па да тако изгубим моју рибу чим почне да трза. Њено споро вучење чамца продужује у исти мах наше патње, али ме чини безбедним, јер она може да јурне таквом брзином коју још ни једанпут није развила. Ма шта се десило, морам распорити делфина да се не би укварио и узети који залогај како бих био оран и снажан. Одмараћу се још један сат и испитивати њену снагу и постојаност пре него што почнем посао и донесем одлуку. У међувремену, видећу шта ради, има ли каквих промена. Весла — добар је то трик — али дошло је време које не трпи ризик. Још увек је то велика риба, а својим очима сам видео удицу у углу њених чељусти чврсто затворених. Удица није тако страшна. Али, глад је оно, што јој наноси бол и против чега није у стању да се бори. Одмори се сада, старце, пусти је нек ради шта јој је воља све док ти се не укаже прилика да дођеш на ред.

Учинило му се да је отпочивао пуна два сата. Месец се касно указивао и стога није знао да се оријентише у времену. Баш се и није људски одморио. На леђима је осећао још увек притисак који је проузроковала риба и зато се руком ослони на ивицу, желећи да на чамац пренесе што више терета.

Како би било једноставно да затегнем конопац, помисли он. Али, она би га могла прекинути и најмањим трзајем. Морам ублажити притисак конопца на тело и бити у свако доба спреман да га попуштам обема рукама.

"Па ти још ниси спавао, старче", рече гласно. "Има већ пола дана и једна цела ноћ а, ево, сада и други дан како не спаваш. Мораш некако измудровати да мало одремаш у случају да заплива мирно и равномерно. Ако не одспаваш може ти се помутити у глави."

Глава ми је довољно бистра, помисли он. Сувише бистра. Бистар сам исто толико колико и звезде, моје сестре. Ипак морам да спавам. Оне спавају, и месец и сунце исто тако спавају, и океан каткад спава — кад нема струја и када је савршено мирно.

Не заборави да спаваш, мислио је. Сасвим просто заспи а што се тиче конопца, реши то питање на неки прост али сигуран начин. Сада, натраг, и очисти делфина. Сувише је опасно служити се веслима као кочницом ако се мора одспавати.

"Можда ћу издржати без спавања", рече сам себи. "Али то је сувише опасно."

Он стаде да се привлачи крми на рукама и коленима пазећи будно да не узнемири рибу. Можда је у полусну, помисли он. Али, ја нећу да се она одмара. Мора да тегли док не умре.

Кад је дошао до крме он се окрену тако да му цео терет ужета паде на леву руку а десном извуче нож из корица. Звезде беху сада сјајне и он виде јасно делфина, забоду му оштрицу ножа у главу и свуче га под крму. Затим једном ногом стаде на рибу и хитро је распори од трбуха па до под само грло. Онда остави нож и десном јој руком извади црева, очисти је и истрже шкрге. Осети тежину њеног желуца и отвори га. Две летеће рибе су се налазиле у њеној утроби. Биле су свеже, он их стави на страну и избаци црева и желудац преко крме. Потонуше, остављајући за собом фосфоресцентни траг у води. Делфин беше хладан и некако лепрозно бео при светлости звезда и старац огули једну његову половину док му је десном ногом стајао на глави. Затим га окрете и згули другу половину и онда исече обе стране, од главе до репа.

Он баци костур преко ограде и погледа за њим не би ли спазио вирове у води. Видео је само његово светлуцање док је тонуо. Затим се окрете и стави обе летеће рибе поред рибљих филета и док је увлачио нож у корице врати се полако прамцу. Леђа му беху повијена под теретом конопаца који је водоравно лежао преко њих, а рибу је држао у десној руци.

Када се вратио на прамац стави оба рибља филета на дрво а летеће рибе поред њих. После тога пребаци конопац с једне стране леђа на другу, и држао га је опет левом руком која је мировала на огради. Наже се у страну и опра летеће рибе у води, оцењујући притом брзину воде по томе како се она трала о руку. Рука му беше фосфоресцентна од гуљења рибе и он је посматрао како је вода запљускује. Отпор воде је попустио и када је протрљао руку о даску чамца фосфоресцентне капљице прснуше и падоше полако у воду.

"Уморна је или се одмара", рече старац. "Сада да мало пробам овог делфина, па да се и ја одморим и мало одспавам."

Под звездама и у ноћи, хладнијој но претходној, он поједе пола филета од делфина и једну летећу рибу очишћену, одсечене главе.

"Како је изврстан куван делфин", рече он "а како је страشان сиров. Нећу више никада поћи чамцем без соли или лимуна."

Да сам био паметан сипао бих целог дана воду по прамцу и она би испарила, па бих добио со. Али делфина сам упецао скоро у сам сумрак. Ипак је то грешка. Срећом, добро сам га сажвакао и није ми мука.

Небо се на истоку огрнуло облацима, и звезде, које је познавао, гасиле су се једна за другом. Чинило му се да је упадао у велики кањон облака. Ветар престаде да пирка.

"Кроз три или четири дана промениће се време", рече он. "Али не ни ноћас ни сутра. А сада на спавање, старце, док је риба мирна и сигурна."

Држао је конопац чврсто стиснут у десној руци, затим је под десну руку подметнуо бутину и тада се свом тежином одупро о дрво прамца. Кад се тако наместио, спусти конопац нешто ниже преко леђа, подржавајући га левом руком.

Десна ми рука може издржати све док се тако опире, мислио је. Ако се отпусти у сну лева ће ме пробудити, јер ће се тада конопац подићи. То је напорно за десну руку. Али, она је навикнута на тешкоће. Ако одспавам двадасет минута или пола сата, доста је. Он се наже, супротстави цело своје тело конопцу, и премести сву своју тежину на десну руку и онда заспа.

Није сањао лавове већ велики рој делфина који се разастро по површини од осам до десет миља, у доба парења, а делфини су скакали високо у ваздух и падали у онај ковитлац што се стварао на месту где су искакали.

Затим је сањао да лежи у свом кревету, и да северац дува, да му је врло хладно а његова десна рука утрнула, јер му је глава лежала на њој уместо на јастуку.

После тога је сањао о дугачкој жутој обали и виде како се први лав, у рани сумрак спусти до ње и како за њим дођоше други лавови, и он остаде браде подбочене о ограду чамца који се ту укотвио, док је за то време дувао вечерњи поветарац са мора, а он ишчекивао да види нове лавове, и био је тада срећан.

Месец је већ дуго лебдео на небу, али он је спавао и риба је равномерно вукла, а чамац се кретао према тунелу од облака.

Он се пробуди кад га десна шака удари по лицу а уже му стаде да пече десну руку. Леву руку није осећао, али повуче што је јаче могао десном и збаци конопац. Најзад му лева рука нађе конопац и он се одупре о њега, а конопац му је сада пекао леђа и леву руку, која је сад преузела цео терет и опако га болела. Погледа у клупчад која су се глатко одмотавала. Баш тада риба скочи и запенуша океан и онда тешко паде. Затим поново скочи неколико пута и чамац је пловио брзо, мада се конопац још увек одвијао, а старац га затезао тако да је мислио да ће се прекинути. Био је притешњен о сам прамац а лице му забодено у искомадано месо делфина и он се није могао мрднути.

То смо и очекивали, помисли он. Сада напред.

Наплати јој се за конопац. Наплати јој се.

Није могао да види како риба скаче, већ је само чуо како се океан ломи и како тупо пљеска када је риба падала. Због брзине којом се одвијао, конопац му је секао гадно руке, али он је знао

да се то мора догодити, те покуша да конопац пребаци на жуљеви те делове пазећи да не повреди длан и прсте.

Да је ту дечко, он би квасио конопац, помисли. Да, да је ту дечко. Да је ту дечко.

Конопац се одвијао, али сада поче да се одмотава спорије и он је приморавао рибу да се бори за сваки палац. Сада је ослободио главу од укљештености међу даском и комадима рибе коју је његов образ згњечио. Затим клече, а онда се усправи на ноге. Конопац се и даље одвијао, али све спорије. Он се дотетурала до места где је осетио под ногом резервно клупче конопца, које није био видео. Имао је још много и требало је сада да риба одмота цело ново клупче.

Да, размишљао је он. Скочила је више но дванаест пута и напунила је мехурове на леђима ваздухом и сада не може да потражи смрт у дубинама из које је ја не бих могао извући. Ускоро ће почети да кружи и онда морам на посао. Шта ли ју је то тако изненада уплашило? Да ли је од глади тако очајна или ју је нешто уплашило у ноћи? Можда је изненада осетила страх. Али, она је била тако мирна, снажна риба и изгледала је тако неустрашива и сигурна у себе. Чудновато.

"Боље ће бити да ти сам будеш неустрашив и сигуран у себе, старце", рече он. "Држиш је додуше али ниси у стању да повучеш к себи ни милиметар конопца. Ускоро ће ипак морати да кружи."

Сада је старац држао конопац левом руком и раменима па се саже те захвати десном руком воду да би спрао остатке делфиновог мяса с лица. Плашио се да му не позли, јер би тада повраћао и изгубио снагу. Када је умио и опрао лице, десну руку задржа и даље у сланој води посматрајући истовремено и прву светлост која је најављивала јутро. Креће се скоро према истоку, помисли он. То значи да је уморна и да плива низ струју. Ускоро ће правити кругове и онда тек почиње прави посао.

Пошто је дошао до закључка да му је десна рука била довољно у води, он је извади и погледа у њу.

"Није рђава", рече он. "А бол за човека не значи ништа."

Он пажљиво сави конопац да не би закачио свеже озледе и премести га тако да је могао с друге стране чамца загњурити

леву руку у воду.

"Кад се радило о каквој ситници ниси била тако лоша", рече он својој левој руци. "Али ипак је било тренутака када си отказала послушност."

Зашто нисам рођен са две добре руке? Можда је грешка што је нисам тренирао како треба. Али, сам Бог зна, да је имала довољно могућности да се поправи. Није била тако лоша ноћас — свега ју је једанпут ухватио грч. Ако се опет згрчи, нека је онда конопац одсече. Тог тренутка, док је о овоме размишљао, осећао је да му се мути свест. Зато му се учини да би требало да поједе још мало делфинова меса.

"Али, не могу", рече самом себи. "Боље је бити при чистој свести него малаксати од бљувања. Једем ли сад, знам да нећу издржати, јер ми је лице било забодено у месо. Сувише је касно сада да помоћу хране останем при снази. Ти си луд", рече самом себи. "Поједи другу летећу рибу."

Била је ту, зготовљена и очишћена, и он је зграби левом руком и поче пажљиво да глође кошчице и поједе је сву сем репа.

Хранљивија је скоро него и једна риба, помисли он. Барем у оним састојцима који су ми и потребни. Учинио сам све што сам могао. Нека почне да кружи и нека отпочне борба.

Сунце се рађало трећи пут откако се отиснуо на море, и риба је тада почела да кружи.

По нагибу конопца није могао приметити да риба кружи. Било је сувише рано за то. Осетио је само да је притисак конопца нешто попустио и он га поче лако вући десном руком. Конопац је био крајње затегнут као и увек, али баш кад је хтео да се прекине поче да излази из воде. Он извуче главу и рамена испод конопца и стаде га извлачити полако и сигурно. Радио је обема рукама покушавајући да вуче и телом и ногама што је више могао. Његове старе ноге и рамена окретала су се у ритму извлачења.

"Прави врло велики круг", рече. "Али кружи."

Тад се конопац затеже, а и он га је затезао све док са њега капљице нису почеле прскати на сунцу. Затим конопац поче

падати и старац клече и преко воље га пусти да нестане у тамној води.

"Сада се у кружењу највише удаљила", рече. Морам држати што чвршће, помисли. Услед напрезања смањиваће круг. Можда ћу је видети кроз један сат. Сада је морам савладати а потом убити.

Али је риба наставила да кружи полако и старац је два сата доцније био мокар од зноја и мртав уморан. Али, сада су кругови били много краћи и по нагибу конопца могао је закључити да се риба непрекидно дизала пливајући.

Већ се читав сат смркавало старцу пред очима, а зној му је пекао очи и опекотину изнад очију на челу. Није се плашио светлаца који су му играли пред очима. То је било разумљиво због напорног извлачења конопца. Али двапут је осетио вртоглавицу и несвестицу — а то га је забрињавало.

"Не смем малаксати и умрети због овакве рибе", рече. "Сад кад ми се тако лепо приближава, нека ми Бог помогне да издржим. Очитаћу стотину Оченаша, и стотину Богородице дјево. Али нисам у стању да их очитам."

Рецимо да сам се помолио, помисли. Наглас ћу се молити доцније. Баш тада осети изненадно трзање конопца, који је држао обема рукама. Било је оштро и тешко.

То она удара о жицу на конопцу својим копљастим кљуном, помисли. То је неминовно, морала је то учинити. То ће је можда натерати да скочи, а ја бих више волео да сад настави да кружи. Скокови су јој потребни да би узела ваздуха. Али сваки скок може јој проширити рану и онда би могла да се ослободи удице.

"Не скачи, рибо", рече. "Не скачи."

Риба је ударила о жицу још неколико пута, и кад год је затресла главом, старац је помало попуштао конопац.

Не сме јој се повећати бол, помисли. Не мари што мене боли. Овај бол могу поднети. Али она би могла побеснети од њеног.

После кратког времена риба престаде ударати о жицу и опет стаде да кружи полако. Сад је старац непрестано извлачио конопац. Али несвестица га обузе поново. Он захвати мало

морске воде левом руком и сасу је себи на главу. Затим сасу још мало и протрља потиљак.

"Не хвата ме грч", рече. "Опет ће се ускоро појавити, али ја ћу издржати. Мораш издржати. Немој то ни спомињати."

Он клече, одупревши се о прамац, и за тренутак пребаци опет конопац преко леђа. Ја ћу се сад одмарати а она нека кружи, па када се примакне устаћу и наставићу да извлачим конопац, одлучи он.

Било је то право искушење одмарати се на прамцу и пустити рибу да сама кружи, не извлачећи конопац ни за милиметар. Али, кад је попуштање напетости показало да се риба окренула према чамцу, старац скочи на ноге и поче да се окреће и њише, извлачећи олабављени конопац.

Уморнији сам него што сам икад био, помисли он. А, ето и пасат се подиже. Али, све ће бити у реду кад је видим у чамцу. То ми је страшно потребно.

"Одмараћу се док се она буде удаљавала у идућем кругу", рече. "Осећам се много боље. Још два-три круга и моја је." Шешир је забацио на потиљак, и он се спусти на прамац, осећајући како се конопац затеже, док се риба кружећи удаљавала.

Бори се сад, рибо, помисли. Ја ћу те извући кад се будеш окретала.

Море се осетно узбуркало. Али, то је био поветарац, безопасан и користан, старцу преко потребан да би доспео до куће.

"Управићу чамац једноставно према југозападу", рече. "Човек никад није изгубљен на мору, а и моје острво је велико."

Рибу је угледао кад је започела трећи круг.

Видео ју је прво као тамну сенку, којој је требало толико дуго времена да прође испод чамца да просто није могао веровати својим очима.

"Не", рече. "Тако огромна ипак не може бити."

Али, она је била тако велика и кад је описала потпун круг нађе се свега тридесет метара удаљена од њега и човек виде њен реп како стрци из воде. Био је већи од оштрице највеће косе и јасно светлољубичаст изнад тамноплаве воде. Он

пљушну опет по мору, и док је риба пливала тик испод површине, старац је могао да види њен огромни труп и пурпурне линије које су га обмотавале. Њено леђно пераје било је оборено, а џиновска грудна пераја широко раширена.

Док је кружила, старац је могао да види њено око и две сиве ремора-рибе које су пливале око ње. Каткад су се качиле о њу. Каткад су хитро одлетале. Каткад су безбрижно пливале у њеној сенци. Свака је била тридесетак сантиметара дугачка и кад су брзо пливале извијале су као јегуље својим телима.

Старац се сад знојио не само због сунца него и због нечег другог. Сваки пут кад би се риба мирно и полако окренула, он је вукао себи конопац и био је сигуран да ће је после још два окрета моћи пробости харпуном.

Морам је привући сасвим близу, мислио је. Не смем је гађати у главу. Морам је погодити у срце.

"Буди миран и јак, старче", рече.

У идућем кругу рибина леђа су била над водом, али је она била сувише далеко од чамца. У следећем кругу била је још сувише далеко, али јој је труп излазио нешто више из воде и старац је био сигуран да ће је привући кад привуче и конопац.

Сад је риба тиха и лепа прилазила кружећи, покрећући само своју репину. Старац је вукао што је јаче могао, да би је примакао ближе. За тренутак риба се окренула њему. Исправила се затим и започела други круг.

"Узнемирио сам је", рече старац. "Прерано сам је узнемирио."

Сад је опет осетио вртоглавицу, али се напрезао свом снагом да надјача велику рибу. Узнемирио сам је, мислио је. Можда ћу је овог пута моћи да савладам. Вуците, руке, мислио је. Држите се, ноге! Истрај, главо моја! Истрај за мене! Никада ме ниси издала. Овог пута ћу је извући.

Али кад се напрегао из све снаге и вукао што је јаче могао, знатно раније но што се приближила чамцу, риба надвуче, а затим се исправи и отплива.

"Рибо", рече старац. "Рибо, ти ћеш у сваком случају умрети. Мораш ли и мене убити?"

Тиме ништа није учињено, помисли. Уста су му била сувише сува да би могао говорити, али сад није могао да дохвати воду. Овај пут је морам привући чамцу, помисли. Нисам у стању да издржим још неколико кругова. "Јеси" рече самом себи. "Добар си ти."

У идућем кругу скоро ју је савладао. Али се риба опет исправи и полако отплива.

Убићеш ме, рибо, помислио је старац. Али имаш и право на то. Никад нисам видео веће, лепше, мирније и племенитије створење од тебе, брате. Дођи и убиј ме. Свеједно ми је ко ће кога убити.

Сад ти се све збркало у глави, помисли. Мораш бити присебан и спретан као човек. Или као риба, помисли.

"Разбистри се, главо", рече једва чујно. "Разбистри се."

Још двапут га је хватала вртоглавица приликом окретања.

Не схватам, мислио је старац. Сваки пут је био на ивици свести. Не схватам. Али ћу покушати још једанпут. Сву своју пажњу, све оно што му је још остало од снаге и давно изгубљеног поноса, супростави сад агонији рибе, и риба му приђе и заплива лагано, скоро додирујући кљуном даске чамца, и поче да пролази крај њега, дугачка, висока, широка, сребрнаста с пурпурним пругама, и бескрајна у води.

Старац испусти конопац, стаде на њега ногом и подиже харпун што је више могао, забодје га свом својом снагом коју је у том тренутку добио, и још једном у бок рибе, баш тамо иза великог грудног пераја, које се дизало високо у ваздух до висине човечјих груди. Он осети како гвожђе улази и наже се над њега и жаби га још дубље, а онда се навали на њега читавом тежином свог тела.

Тада се риба појави жива, мада је смрт била у њој, и диже се високо из воде показујући сву своју огромну дужину и ширину, сву своју снагу и лепоту. Изгледало је као да виси у ваздуху изнад старца у чамцу. А онда паде пљеснувши у море и прели водом старца и цео чамац.

Старац осети несвестицу и муку и скоро обневиде. Али ипак је очистио уже харпуна и пустио га полако кроз рањаве шаке и кад је опет прогледао, видео је да риба лежи на леђима,

показујући свој сребрнасти трбух. Држак харпуна је стрчао укосо из рибиног тела, а море се било обојило црвеном крвљу из њеног срца. Крв је прво била тамна као понор у плавој води, дубљој од једне миље. А онда се рашири као облак. Риба је била сребрнаста и мирна и љуљала се на таласима.

Старац је пажљиво гледао у пролазну визију пред собом.

Онда двапут обмота уже харпуна око пречке на чамцу и спусти главу у руке.

"Разбистри се, главо", рече ослањајући се на дрво чамца. "Ја сам уморан старац. Али сам убио рибу која је моја сестра и сад морам да обавим ропски посао."

Сад морам припремити замке и ужад да би је привезао уз чамац, помисли он. Чак да смо и двојица па да је утоваримо на чамац, чамац ипак не би издржао под њом. Морам све припремити, па да је привучем, добро свежем, исправим катарку и развијем једра за повратак.

Он стаде да вуче рибу к себи у намери да је привеже уз чамац по целој дужини и да јој провуче конопац кроз шкрге и уста, а главу јој приљуби уз прамац. Хоћу да је гледам, мислио је, и да је додирујем и да осећам њено присуство. Она је мој иметак. То ипак није разлог што желим да осећам њено присуство. Чини ми се, да сам осетио њено срце када сам други пут потегао харпуном. Довући је и причврсти и набаци једну омчу око њеног репа, а другу око средине трупа да би је чврсто привезао за чамац.

"На посао, старце", рече он. Сркнуо је само мало воде. "Још треба добро кулучити после ове борбе."

Он погледа у небо а затим у рибу. Гледао је пажљиво у сунце. Подне није много одмакло а пасат се диже. Конопци ме се сада не тичу много. Дечак и ја намотаћемо их кад се вратим кући.

"Дођи, рибо", рече он. Али риба не дође. Уместо тога лежала је љуљајући се на мору и старац привуче чамац.

Када јој се приближио и њена се глава налазила уз сам прамац, још једном га силно изненади њена величина. Он одвеза затим конопац од харпуна са кочића, провуче га кроз рибљу шкргу, намота јој га једанпут око кљуна и онда провуче

конопац кроз другу шкргу, омота га још једанпут око кљуна и веза га двостукиим чвором о кочић. Затим одсече конопац и врати се на задњи део чамца да привеже реп. Првобитна пурпурна и сребрна боја рибе постала је сада сребрнаста а пруге су јој биле исте бледољубичасте боје као и реп. Биле су шире од човечје шаке раширених прстију а очи рибе изгледале су укочене као огледало перископа или као светац у литији.

"Постојао је само један начин да је убијем", рече старац. Осећао се боље после гутљаја воде а глава му је била бистрија. Тешка је преко 1.500 фунти, таква каква је, помисли он. Можда још и тежа. Шта мислиш ако чиста мера износи две трећине њене тежине и то по 30 центи за фунту?

"Не могу без оловке", рече он. У глави ми није све у реду. Али, чини ми се, да би данас велики Димаџо био поносан на мене. Није ме болела петна кост. Зато ме руке и леђа прописно боле. Хтео бих да знам како боли петна кост, помисли он. Можда нас и боли а да ми то не знамо.

Он причврсти рибу уз прамац и крму и поред средњег седишта. Била је тако велика да је чамац поред ње изгледао мали. Одсече парче конопца и привеза горњу вилицу рибе за шкрге да јој се уста не би отварала и да би пловила што лакше. Затим намести јарбол на мотку, у ствари његову куку, и затегну летве, а искрпљено једро се напе, чамац пође и он је полулежећи на крми, управљао према југозападу.

Компас му није био потребан да одреди где се налази југозапад. Требало је само да осети пасат као и да види где једро вуче. Биће боље да избаџим какву малу специјалну удицу и да покушам да ухватим нешто за јело и пиће. Али, удицу није могао наћи, а сардине се беху уквариле. Зато он извади куком мало жутог морског корова и тресао га је све дотле, док ситне гармеле, које су се налазиле унутра, не падоше на дно чамца. Било их је више него једно туце и оне су скакале и вртеле се као пешчане буве. Старац им откиде главе палцем и кажипрстом и поједе их, испљува њихове љуске и репове. Биле су врло танке али знао је да су врло хранљиве и укусне.

У боци је имао воде још само за два гутљаја, и он попи пола од тога када је појео гармеле. Чамац је добро једрио с обзиром

на све тешкоће и он је крманио, ручицама под мишком. Гледао је у рибу и било је потребно да види само своје руке и додирне леђима дрво, да би му било јасно да се то све заиста догодило и да то све није био сан. У једном маху, када се при крају осећао врло мучно, учинило му се да је све само сан. И када је угледао како риба излази из воде и како, пре него што је пала, виси непомично у ваздуху, био је сигуран да је све то необично и није могао веровати. Онда му вид није био најбољи док сада види исто тако добро као и раније. Сада је знао да се ту налазила риба и да његове руке и леђа нису само сан. Руке ће брзо зарастати, мислио је. Добро су крвариле а слана вода ће их излечити. Слана вода овог залива је најбоље средство за лечење. Најважније је да ми се не помути у глави. Руке су учиниле своје и ми добро једримо. Устију затворених, и усправног репа пловимо као браћа. Тада му се у глави поче лако да мути и он помисли, да ли ме она вуче или ја њу. Да је ја вучем не би било ништа необично. Ни да се риба налази у чамцу, лишена свога достојанства, не би ни то било ништа необично. Али, они су пловили заједно, везани једно уз друго и старац је мислио, — нека ме вуче ако хоће. Бољи сам од ње само због свога лукавства а према мени она нема зле намере. Пловили су добро и старац умочи руку у слану воду и трудио се и даље да му свест не мркне. Било је облака кумулуса и цируса изнад њих и старац је знао да ће поветарац дувати преко целе ноћи. Старац је гледао непрекидно у рибу да би био сигуран да је све то јава. Било је то један сат пре него што га је напала прва ајкула.

Морски пас се није појавио изнебуха. Дигао се из дубине кад је тамни облак крви потонуо и раширио се по мору добоком једну миљу. Испливао је тако брзо и тако одлучно да је разбио површину плаве воде и обрео се на сунцу. Онда се спустио у море и омирисао крв и почео пливати у правцу чамца и рибе.

Каткад би изгубио траг. Али би га опет нађушио или само наслутио и онда је пливао брзо и без оклевања правцем којим га је траг водио. Био је то врло велики мако, морски пас, грађен да плива брзо као најбржа риба у мору, и све на њему је било дивно осим чељусти. Леђа су му била плава као и леђа рибе

сабљарке, трбух сребрнаст, а кожа глатка и лепа. У свему је био грађен као и риба сабљарка, сем огромних чељусти, које су биле чврсто стегнуте док је брзо пливао испод саме површине, а високо непокретно леђно пераје му је парало воду као нож. Иза затворених дуплих усана његових чељусти, свих осам редова белих зуба су били савијени унутра. Нису имали облик пирамиде, као у већине морских паса, личили су на људске прсте, згрчени попут канџа. Били су дугачки скоро као старчеви прсти и са обе стране ивице оштри као сечиво. Била је то риба створена да се храни свим морским рибама, чак и оним брзим, јаким и тако добро наоружаним да им ниједан други непријатељ не би могао наудити. Морски пас је сад брзао, осећајући јачи мирис а његово плаво леђно пераје парало је воду.

Кад га је старац угледао како се приближује знао је да је то морски пас који не зна за страх и који чини тачно оно што хоће. Он спреми харпун и причврсти уже, гледајући како се морски пас приближава. Уже је било кратко, јер је недостајало парче које је одсекао да би њиме везао рибу.

У старчевој глави било је сад све потаман, осећао се одлучан, али с мало наде на успех. Било је сувише лепо да би могло да траје, помисли. Бацио је поглед на велику рибу, истовремено посматрајући како се морски пас приближава. Можда је све само сан, помислио је. Не могу га спречити да ме нападне, али ћу можда успети да га савладам. Дентусо, помисли, проклет да си!

Морски пас брзо приђе задњем делу чамца и кад нападе рибу, старац му виде разјапљене чељусти и чудне очи и чу како му шкљоцнуше зуби кад их забоду у месо баш изнад репа. Глава морског пса била је изнад воде, а и леђа су се појављивала и старац је чуо како чупа кожу и месо велике рибе баш кад му заби харпун у главу, у тачку где се пресеца линија између његових очију са линијом која му иде право од носа. Тих линија није ни било. Постојала је само тешка, зашиљена плава глава и велике очи и шкљоцаве, насртљиве страшно прождрљиве чељусти. Али, било је то место где се налази мозак, и старац је ту погодио. Погодио је својим млитавим,

искрвављеним рукама забадајући харпун свом својом снагом. Погодио је без икакве наде, али одлучно и с мржњом.

Морски пас се преврте, а старац виде да су му очи беживотне, и онда се обрте још једанпут, заплићући се о две замке конопца. Старац је знао да је морски пас био готов, но овај то није хтео признати. Затим, полећушке, шибалући репом и шкљоцајући чељустима, морски пас запара водом као јуришни чамац. Вода је побелела на месту где би му реп ударио, а три четвртине његовог тела било је потпуно изван воде кад се уже затеже, задрхта, а онда прекиде. Морски пас је лежао један час мирно на површини и старац га је посматрао. Затим је полако тонуо.

"Откинуо је око четрдесет фунти", рече старац гласно. "Однео је мој харпун и цело уже, и сад моја риба опет квари, па ће намамити и друге."

Овако унакажену рибу није радо посматрао. Чинило му се да је морски пас нападајући рибу насрнуо на њега самог.

Но ја сам убио морског пса који је напао моју рибу, помисли. То је био највећи дентусо кога сам икада видео, а Бог ми је сведок да сам их видео огромне.

Све је ишло сувише добро да би и даље тако потрајало. Дивно би било да је све ово био сан, да нисам уопште ни уловио рибу и да се сада налазим у кревету на хартији од новина.

"Али човек није створен за поразе", рече он. "Човек може бити уништен али не и побеђен." Ипак ми је жао што сам убио рибу. Приближује се рђаво време, а ја чак немам ни харпун. Дентусо је свиреп и окретан и јак и интелигентан. Али ја сам био интелигентнији. Можда и не, помисли он. Можда сам био само боље наоружан.

"Не разбијај главу, старце", рече гласно. "Једри овим правцем па куд пукло да пукло."

Али ипак морам размислити. То је све што ми је остало. То и безбол. Како би се великом Димацу допао начин на који сам јој пробио мозак? Није то велики подвиг, помисли он. Свако би то могао учинити. Али, да ли су моје руке биле исто тако хендикепиране као када боли петна кост? Не знам. Никада нисам имао муке са петом, изузев што ме је убола бодљикава

роја када сам пливајући на њу нагазио, после чега ми се одузела нога и наступио неподношљив бол.

"Мисли на нешто весело, старце", рече он. "Сваког минута си ближи кући. Пловиш брже после губитка од четрдесет фунти."

Знао је сасвим добро шта се све може одиграти кад зађе у унутрашњи појас струје. Али, ништа му друго није преостајало. "Сетио сам се", рече гласно. "Привезаћу нож за једну дршку од весла."

То и уради, па стави ручицу од крме под мишку а сита од једра под ногу.

"Сада, ето, и даље сам само злехуди старац", рече. "Али не више обезоружан."

Дунуо је свеж поветарац и он је добро једрио. Гледао је само у предњи део рибе и у њему опет бијесну искра наде.

Глупо је не надати се. Поред тога, сматрам то за грех. Не размишљај о греху, помисли он. Има довољно проблема и без греха. А и онако за све то немам разумевања.

Немам разумевања а нисам сигуран да у то и верујем. Можда је грех убити рибу. Мислим да је то грех, мада сам је убио да би одржао свој живот и да би се нахранило много света. Онда је све грех. Не размишљај о греху. Сувише је касно, а и постоје људи који су плаћени за то. Нека они лупају главу о томе. Рођен си да будеш рибар као што је и риба рођена да буде риба. Сан Педро је био рибар као и отац великог Димаџа. Али, волео је да размишља о свим стварима у које је био уплетен и, с обзиром да није имао шта за читање а није имао ни радио, размишљао је много па тако продужи да мисли о греху.

Рибу ниси убио само због тога да би уживао и да би је продао на пијаци, помисли он. Убио си је из поноса и због тога што си рибар. Волео си је живу, а волиш је и мртву. Ако је волиш, није грех убити је. Или је онда још већи?

"Сувише размишљаш, старце", рече гласно.

Уживао си док си убијао дентуса. Он живи од живих риба као ти. Он није лешинар или најобичнија лутајућа гладница као неке ајкуле. Он је леп и поносит и не зна ни за какав страх.

"Убио сам га у самоодбрани", рече старац гласно. "Убио сам га по пропису."

Уосталом, помисли он, сви се међусобно убијају, овако или онако. Рибарење ме исто толико убија као што ме и одржава у животу. Дечко ме одржава у животу. Не смем самог себе сувише разочарати.

Он се наже преко ограде и одсече парче рибљег меса са места где је ајкула загризла. Сажвака га и примети да је доброг квалитета и укуса. Било је чврсто и укусно као сточно месо али не и црвено. Није било жилаво и био је свестан да ће га продати по најскупљој тржишној цени. Али, није постојала никаква могућност да се оно сачува због мириса који се ширио водом и старац је знао да се приближује рђаво време.

Поветарац је дувао равномерно. Окренуо је мало једра према североистоку и по томе је старац знао да неће јењати. Он погледа преда се али не опази ни једру, ни труп, ни дим никаквога брода. Видео је само како летеће рибе с обе стране чамца јуре ка прамцу, и жуте мрље морског корова. Није чак приметио ни једну једину птицу.

Пловио је два сата, одмарајући се крај кормила и жваћући с времена на време по које парче меса од марлина да би се освежио и оснажио, а онда виде прву од две ајкуле.

"Ау", рече гласно. Та реч се не може превести, а можда је то само јек што се и нехотице измами човеку кад осети како му руке прикивају за крст.

"Галанос", рече гласно. Видео је сада како се иза првих указују и друга пераја и утврдио је да су то ајкуле са штапастим устима, троугластим перајима и репом којим су махале као метлом. Њушиле су и беснеле и биле избезумљене од глади, губиле се, у својој раздражености, и опет проналазиле мирис. Али су се стално све више приближавале.

Старац учврсти једра. Затим узне весло на коме је био причвршћен нож. Подиже га што је могао лакше, јер су му руке услед рана биле осетљиве. Затим их рашири и стеже да би их учинио што савитљивијим. Стегну их снажно да би их привикао на бол, да не би касније отказале, и затим стаде да посматра ајкуле које су се примицале. Сада је могао видети равне, широке лоптасте главе и њихова беличаста широка грудна пераја. То су биле одвратне ајкуле, непријатног мириса, исто

толико лешинари колико и убице, а када их је морила глад гризле би весла или кормило чамца. Те ајкуле имале су обичај да прегризу ноге и пераја корњача када би ове спавале на површини воде а у стању су да, морене глађу, нападну и човека на мору, чак и када није мирисао на рибљу крв, чак и када на њему није било рибље слузи.

"Ау", рече старац. "Галанос. Дођи Галанос."

Оне дођоше. Али нису дошле као што је мако дошао. Једна се искрену и нестаде је под чамцем а старац је осетио како се чамац заљуља кад је напала рибу. Друга је посматрала старца својим жутим очима и онда се муњевито приближи разјапљених, полуокруглих чељусти у намери да загризе рибу тамо где је већ била начета. Указаше се јасно линије, једна на врху танине главе друга на леђима где је мозак прелазио у кичмену мождину, и старац у то место жаби нож причвршћен на весло, па га извуче и затим га поново жаби у ајкулине жуте очи, сличне маџим. Ајкула пусти рибу и склизну с ње, и гутала је док је умирала оно што је успела одгристи.

Чамац се још увек љуљао, јер је друга ајкула наставила комадање рибе и старац подиже ручицу једра како би се чамац нагнуо у страну и приморао ајкулу да изрони. Кад је угледао ајкулу, старац се наже преко ивице и навали на њу. Погодио ју је у само месо, а кожа беше чврсто затегнута и нож једва прође кроз њу. Од ударца га нису заболеле само руке, већ и леђа. Али, ајкула се појави поново и старац је погоди тачно по средини пљоснате главе, у тренутку када су јој се уста појављивала из воде, устремљена на рибу. Старац извуче сечиво и убоде је тачно у исто место. Она је још увек висила зубима закаченим за рибу и старац је тада убоде у лево око. Ајкула је и даље висила.

"Нећеш", старац рече и зари јој оштрицу између кичме и мозга. То је сад све изгледало врло једноставно и он осети како јој пуца рскавица на кичми. Старац обрну весло и жаби јој нож међу шкрге да их расцепи. Зарежа још једном сечивом и када се ајкула одлепи, рече: "Иди, галано. Потони једну миљу дубоко, иди да видиш своју пријатељицу, или ти је она можда мајка."

Старац обриса оштрицу ножа и остави весло у страну. Затим нађе ручицу и једра се затегоше и чамац је понова пловио

ранијим правцем.

"Мора да су јој појеле четвртину тела и најбољи део меса", рече гласно. "Камо среће да је све ово само сан и да је нисам никада уловио. Жао ми је, рибо. Сад је све пропало." Он ућута и више није хтео ни да погледа у рибу. Искрвављена и опрана водом, сад је она имала боју сребрне подлоге огледала али су се њене пруге још могле видети.

"Нисам се смео отиснути тако далеко, рибо", рече он "и због себе и због тебе. Жао ми је, рибо."

"Па, ето", рече самом себи. "Погледај сад како је нож везан. Да ли су везе још читаве. Потом руку доведи у ред, јер ће се још многе ајкуле појавити."

"Боље би било да уместо ножа имаш камен", рече старац, пошто је испитао везе на дршци од весала. "Требало је да собом понесем бар један камен." Требало је понети много штошта, помисли он. Али ниси понео, старце. Сада није време да мислиш о ономе што немаш. Мисли шта можеш учинити са овим чиме сада располажеш.

"Дајеш ми много добрих савета", рече гласно "уморио сам се од њих."

Држао је ручицу од крме под мишком и квасио је обе руке у води док је чамац одмицао напред.

"Сам Бог зна колико је ова последња одгризла", рече он. "Сада је много лакша." Није желео да мисли о искасапљеној доњој страни рибе. Знао је да је сваки ајкулин трзај значио кидање меса, и да риба оставља сада за собом траг свим ајкулама, широк као друм преко мора. Била је то риба, довољна да исхрани човека преко целе зиме. Не мисли о томе. Само се одмарај и труди се да опет оспособиш руку да брани оно што је остало. Мирис крви с моје руке не значи ништа према овој силној маси у води. Осим тога, оне и не крваре много. Озледе нису тако страшне. Крвављење ће можда онемогућити да ми се лева рука поново згрчи.

О чему сад да размишљам? помисли он. Ни о чему. Хајде да не мислим, па тако да сачекам друге ајкуле. Зашто све то није био сан? Али ко зна? Може се окренути и набоље.

Следећа ајкула имала је штапасту њушку. Пришла је као свиња валову, ако уопште иједна свиња има уста тако широка да би се кроз њих могла провући глава. Старац је пусти да загризе у рибу а онда јој жаби у мозак онај нож што је био на веслу. Али, ајкула се трже уназад и нож се преломи.

Старац се намести крај крме. Није чак ни пратио како велика ајкула тоне полако у воду, испочетка у свој својој величини, затим нешто мања и онда сасвим ситна. Тај приказ је увек фасцинирао старца. Али, сада је био шлеп за све то.

"Остала је још кука за рибе", рече он. "На жалост неће ми користити. Имам и два весла и ручицу од крме и кратку батину."

Сад су ме победиле, помисли он. Сувише сам стар да ударам по ајкули док не умре. Али, ипак ћу се борити докле год имам весла и кратку батину и ручицу од крме.

Он загњури поново руку у воду да би је овлажио. Дан се ближио крају и он је видео само море и небо. Ветар је сада дувао јаче и он се надао да ће се ускоро појавити копно.

"Уморан си, старце", рече он. "Уморан си у души."

Ајкуле га нису нападале све до сумрака.

Старац је видео како се приближују тамна пераја уз широки траг који је остављала риба у води. Чак нису ни њушкале за трагом. Ишле су право према чамцу пливајући једна поред друге.

Он стисну ручицу од крме, подеси једно да му чамац плови брже и испружи руку према маљу. То је било у ствари држаље сломљеног весла, у дужини од две и по стопе. Захваљујући дршци могао се њом послужити ефикасно једном руком те је сад зграби десном шаком, стеже је још чвршће, док је посматрао како се ајкуле приближују. Обе су биле галанос.

Пустићу прву да добро захвати и онда ћу је ударити поврх уста или право по глави, помисли он.

Обе ајкуле се приближише заједно и кад спази ближу од њих, разјапљених чељусти, спремну да загризе у сребрни бок рибе, замахну маљем снажно и удари јако и праскаво преко широке ајкулине главе. Осети еластичну чврстину кад ју је маљ клепио. Осетио је такође и чврстину костију, па је удари још једном по њушци кад је склизнула са његове велике рибе.

Друга ајкула се губила и појављивала, и сада се опет појави разјапљених чељусти. Старац је могао да види парче рибљег меса како виси са крајева њених чељусти, пошто је малочас већ била загризла у рибу а сад затворила уста. Он се стушти на њу и удари је само по глави и она га погледа и кидаше сад рибу нешто спорије. Старац је удари поново маљем у тренутку кад се откачила да би прогутала свој плен и осети само да је ударио у нешто тешко, чврсто, еластично.

"Дођи, галано", рече старац, "дођи опет."

Ајкула навали и старац је удари баш кад је затварала чељуст. Треснуо ју је снажно, са највеће висине до које је могао да подигне маљ. Овога пута је осетио кости на дну лобање и удари опет у исто место, док је ајкула, лако ошамућена, кидала месо, да би затим склизнула са његове рибе.

Старац је очекивао да ће се поново појавити, али се ниједна од ајкула више не указа. Затим виде једну како плива у круговима по површини. Пераја друге ајкуле није видео.

Није сигурно да сам их убио. У своје време могао сам их убити. Али, тешко сам их повредио и ниједна од њих се не осећа добро. Да сам могао да се служим батином обема рукама, убио бих прву сасвим сигурно. Чак и сада, помисли он.

Није хтео да гледа своју рибу. Знао је да је пола од ње уништено. Сунце је зашло док се борио с ајкулама.

"Ускоро ће се смрачити", рече он. "Тада ћу видети светлост са Хаване. Ако нисам одмакао далеко на исток угледаћу светлост са неке од нових плажа."

Немогуће је да се сада налазим одвећ далеко. Надам се да се нико није сувише забринуо због мене. Наравно, само се дечко може забринути. Али, сигуран сам да се узда у мене. Многи од старијих рибара ће се забринути. А остали такође, помисли он. Добри су људи у мом месту.

Више није могао да говори с рибом јер је била превише упропашћена. Тада му нешто сину у памети. "Пола-рибо", рече он. "Бивша-рибо. Жао ми је што сам се тако далеко отиснуо. Упропастио сам нас обоје. Али, убили смо многе ајкуле, ти и ја, и упропастили многе друге. Колико си их укупно убила, стара рибо? Није ти тек онако то копље на глави."

Волео је да размишља о риби и о ономе шта би урадио с ајкулом да је имао одрешене руке. Требало је да одсечем кљун па да је њиме треснем, помисли он. Но, нисам имао секира, а и ножа није било.

Али, да сам га имао и да сам га могао прикачити за весло, какво би то тек било оружје! Тада бисмо се заједнички могли борити с њима. Шта ћеш радити ако дођу нове? Шта можеш да радиш?

"Бори се", рече он. "Борићу се док не умрем."

Али, сада у ноћи без трачка светлости, у присуству ветра и равномерног лапарања једра, учуни му се да је већ можда и мртав. Он склопи руке и осети своје дланове. Нису припадали лешу, могао је да осети бол живота кад би их само отворио и стиснуо. Он наслони леђа на даску, сигуран да није мртав. Леђа су му то потврдила.

Треба да прочитам све оне молитве које сам обећао да ћу изговорити наглас у случају да ухватим рибу, помисли он. Али сада сам сувише уморан да то учиним. Биће боље да узмем џак и да га пребацим преко леђа.

Лежао је покрај крме и управљао и мотрио не би ли се указала светлост на небу. Остала ми је половина рибе, помисли он. Можда ће ме срећа послужити да одвучем бар ову половину. Требало би да имам мало среће. Не, рече он. Ти си проиграо своју срећу чим си отишао тако далеко. "Не буди луцкаст", рече гласно. "Мотри будно и крмани. Још увек ти срећа може доћи."

"Баш бих је купио ако се уопште игде срећа продаје", рече он.

Чиме би је купио, упита се. Могу ли је купити изгубљеним харпуном и сломљеним ножем и два лошим рукама.

"Можда", рече он. "Покушао си да је купиш осамдесет четвородневним крстарењем по мору. Требало је још мало па да је купиш."

Не треба да размишљам о бесмислицама, помисли он. Срећа је нешто што долази у разним облицима и ко је тај који ће је препознати? Ипак бих је узео у било каквом облику и платио највећу цену. Хтео бих да видим одсјај светлости, помисли он. Желим и сувише много ствари. Али, сад желим светлост. Затим,

он покуша да се намести боље код кормила а по боловима је знао да није мртав.

Он виде одсјај светлости града. Сада је морало бити око десет часова увече. Испрва је био једва видљив, као год светлост на небу пред месечево рађање. Затим виде како лебди постојано изнад океана, који беше немиран под све јачим ветром. Управљао је према светлости и мислио је да ће ускоро dospети до ивице морске струје.

Сада је све прошло, мислио је он. Напашће ме можда још једанпут. Али шта може учинити један човек у мраку без оружја?

Био је сад укочен и сломљен. И његове повреде као и сви пренапрегнути делови тела болели су га у ноћној хладноћи. Надам се да више неће бити потребе да се борим. Тако се жарко надам да се нећу више морати да борим.

Али у поноћ се борио, и, овога пута, знао је да је борба узалудна. Дошле су у чопору и угледао је само линије које су њихова пераја правила по води и њихово фосфоресцентно светлуцање кад су се бацале на његову рибу. Ударао их је по главама и чуо је како се чељусти цепају и осетио је како се чамац љуља док су загризале под водом. Ударао је очајнички у све што је осећао и чуо, и онда осети како нешто зграби његов маљ и како га затим одвуче.

Зграбио је ручицу од крме и почео је ударати и млатити њоме, држећи је обема рукама па је потом поново узмахивао и ударао. Али, сада су се приближавале самом кљуну чамца, и, наваљујући једна за другом и у групи, кидале су парчад меса које се видело како сјаји под морем и опет су се враћале истом месту.

Дошао је, најзад, ред и на главу. И он је сада знао да је све свршено. Он завитла ручицом по ајкулиној глави, која је зарила зубе у масивну главу његове рибе, по глави која се није дала расцепити. Он замахну поново, затим још једном, па трећи пут. Чуо је како се ручица преломила и сад навали са њеним остатком на ајкулу. Осетио је како му ручица тоне у месо и како је знао да је она оштра махну њоме још једанпут. Ајкула се откачи и откотрља. То је била последња ајкула из чопора. Више није било ничег што би могле да поједу.

Старац је једва дисао и он осети необичан укус у устима, бакаран и сладак, и он се једног тренутка од њега уплаши. Али, то није трајало дуго.

Он плъуну у океан и рече: "Једите то галанос. И сањајте о томе да сте убили једног човека."

Знао је да је сада коначно потучен, неповратно и виде да ће се сломљени остатак ручице моћи ужље*ити у отвор кормила и да ће се њиме моћи доста добро управљати. Огрну рамена џаком и даде чамцу правац. Једрио је сада лако и у њему није било никаквих мисли нити осећања. Сада је све прошло и једрио је чамцем што је боље и савесније могао како би дошао до свог пристаништа. У току ноћи ајкуле су наваљивале на костур, те је изгледало као да су купиле мрвице са какве гозбе. Старац није обраћао пажњу нинашта друго изузев на крму. Приметио је само како сада чамац лако и добро плови, када се крај њега не налази велики терет.

Добар чамац, помисли он. Добар је и неоштећен изузев ручице. То се да лако надокнадити.

Могао је да осети да је сада ушао у струју и да види светлост дуж колонија на обали. Знао је где се налази, и стићи кући сад је било врло лако.

Ветар је бар наш пријатељ, помисли он. Затим додаде, понекад доиста. Па и пучина, са свим нашим пријатељима и непријатељима. И кревет, помисли он. Кревет ми је пријатељ. Заправо само кревет. Кревет, то ће бити велика ствар. Није страшно кад је човек побеђен, помисли он. Никада нисам ни помислио да се пораз отрпи тако лако. А шта те је потукло?

"Ништа", рече гласно. "Испловио сам сувише далеко."

Када је упловио у малу луку светла са Терасе беху угашена и он је знао да се сви налазе у кревету. Ветар је био све јачи и сада је дувао снажно. И поред тога, било је мирно у луци и он отплови до уске камене обале под стеном. Никога није било да му помогне и он зато усидри чамац доста далеко од уобичајеног места. Затим се искрца и привеза чамац за стену.

Изнео је јарбол и око њега омотано једро и све је добро везао. Затим је пребацио јарбол на раме и стао да се пење. Тек је тада осетио сву тежину умора. Он заста за тренутак и осврну

се уназад и виде у одблеску уличне светилъке, како велики реп рибе стрци иза прамца. Виде белу линију кичме и тамну масу њене главе са истуреним кљуном и свом осталом голотињом.

Продужио је да се пење и при врху паде и остаде тако неко време лежећи, с јарболом преко леђа. Он покуша да се усправи, али било је сувише тешко и седе ту с јарболом на леђима и гледаше у правцу друма. Једна мачка прође с друге стране идући за својим послом и старац је посматраше. Затим посматраше само друм.

Најзад скиде јарбол и устаде. Затим узе јарбол и пребаци га на леђа и продужи да се пење путем. Морао је да застаје и седа пет пута док је дошао до своје колибе. У колиби, он наслони јарбол о зид. У мраку нађе боцу воде и попи неколико гутљаја. Затим леже на кревет. Навуче ћебе преко рамена и онда преко леђа и ногу и заспа лицем окренутим новинама, раширених руку и дланова извинутих нагоре. Спавао је кад дечак провири кроз кључаоницу. Дувало је тако снажно да рибарски чамци нису могли испловити а дечак је спавао до касног јутра и онда навратио до старчеве колибе, како је по обичају чинио сваког јутра. Дечак виде да старац дише и онда угледа старчеве руке и поче плакати. Отишао је сасвим тихо да му донесе мало кафе, и плакао је силазећи. Многи рибари су се скупили око чамца и гледали у оно што је било везано уз њега и један је стојао у води, заврнутих панталона мерећи костур неким канапом.

Дечко не сиђе доле. Био је ту раније, а један од рибара водио је, уместо њега, бригу о чамцу.

"Како му је", довикну неки рибар.

"Спава", одговори дечко. Није марио што ће га видети уплаканог. "Нека га нико не узнемирава!"

"Има осамнаест стопа од њушке до репа", узвикну рибар који је мерио.

"Верујем", рече дечко.

Он оде до Терасе и заиска кафу.

"Топлу и с пуно млека и шећера."

"Још нешто?"

"Не треба. Касније ћу видети шта ћемо јести."

"Каква је то риба", упита власник. "Таква се риба још никада није видела. Обе оне рибе, које си јуче упецао, биле су такође лепе."

"До врага са мојим рибама", рече дечак. И он поче поново да плаче.

"Хоћеш ли нешто да попијеш", упита власник.

"Не", рече дечак. "Реци да не узнемиравају старца. Вратићу се опет."

"Реци му да ми је врло жао."

"Хвала", рече дечак.

Дечак понесе шољу топле кафе до старчеве колибе и седео је поред њега све док се није пробудио. Једном му се учинило да се буди, али старац поново паде у тежак сан и дечак оде преко друма да позајми мало дрва како би загрејао старчеву собицу.

Најзад се старац пробудио.

"Не дижи се", рече дечак. "Попиј ово." Он усуну мало кафе у чашу.

Старац је узео и попи.

"Потукле су ме, Манолине", рече он. "Истински су ме потукле."

"Риба те није победила."

"Није, заиста. То је било тек касније."

"Педрико се стара о чамцу и алату. Шта ћеш урадити са главом?"

"Нека је Педрико одсече и употреби за вршке."

"А кљун?"

"Узми га ако желиш."

"Узећу га радо", рече дечак. "А сада морамо размишљати о осталом."

"Да ли су ме тражили?"

"Наравно. Обалске патроле и авиони."

"Океан је велики а чамац мали и тешко га је видети", рече старац. Опази како је пријатно кад се може говорити с неким уместо са самим собом. "Недостајао си ми", рече он. "Шта си уловио?"

"Једну првог дана, једну другог дана и две трећег."

"Врло добро."

"Сада ћемо опет рибарити заједно."

"Не. Нисам срећне руке. Више немам среће."

"До ђавола са срећом", рече дечак. "Понећу собом срећу."

"Шта ће рећи твоја породица?"

"Не тиче ме се. Две сам ухватио јуче. Одсада ћемо рибарити заједно, јер имам још много да научим."

"Морамо набавити једно добро убојито копље и увек га носити собом. Сечиво можеш направити од блат-федера неког старог форда. Наоштрићу га у Гуанабакоји. Треба да буде оштро и нежарено јер ће се иначе преломити. Мој нож се сломио."

"Набавићу други нож и избрусити га. Колико дана ће дувати овај тешки бриса?"

"Можда три, можда више."

"За то време ћу све довести у ред", рече дечак. "Гледај да ти руке буду опет у реду, стари."

"Знам како ћу их излечити. Ноћас сам испљувао нешто необично и осетио сам да се нешто прекинуло у мојим грудима."

"Гледај да и њих доведеш у ред", рече дечак. "Лези, стари, а ја ћу ти донети чисту кошуљу. И нешто за јело."

"Донеси све новине које су изашле док сам се налазио на мору", рече старац.

"Мораш се брзо опоравити јер има пуно ствари које треба да научим, а ти ме можеш поучити у свему. Како си се напатио!"

"Много", рече старац.

"Донећу храну и новине", рече дечко. "Одмарај се, стари. Купицу маст за твоје руке."

"Не заборави да кажеш Педрику да му глава припада."

"Не. Нећу заборавити."

Када је дечак изашао и упутио се изгаженом стазом преко коралних стена, поново заплака.

Тога поподнева, на Тераси се налазило неко друштво туриста, па посматрајући море преко празних кантица за пиво и мршавих баррацудас, нека жена виде крупну, дугу белу кичму са огромним репом, који се љуљао тамо-амо на таласима, док је источни ветар непрекидно дизао велике таласе, пред улазом у луку.

"Шта је оно?" упита келнера и показа на дугу кичму велике рибе која је сада била само олупина што је чекала само на то да нестане заједно са осеком.

"Тибурон", рече келнер "једна ајкула." Мислио је да ће тиме објаснити све што се догодило.

"Нисам знала да ајкуле имају тако лепе и фино изрезане репове."

"Ни ја нисам знао", рече њен сапутник.

Горе у колиби на старчеве очи поново се навукао сан. Спавао је још увек с лицем загњуреним у постељу, а дечак је седео крај њега, посматрајући га. Старац је сањао о лавовима.